

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

CHRISTINE STIX-HACKL

8 päivänä kesäkuuta 2004¹

I Alustavat huomautukset

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Yhteisön lainsäädäntö

2. Direktiivin 1 artikla sisältää direktiivin soveltamisalaa koskevat säännökset. Siinä säädetään muun muassa seuraavaa:

1. Nyt käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisupyyntö on yksi neljästä rinnakkaisesta asiasta,² jotka koskevat tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11 päivänä maaliskuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY³ (jäljempänä direktiivi) tulkintaa. Tässä asiassa on muiden tavoin kysymys niin sanotusta sui generis -oikeudesta ja sen ulottuvuudesta urheiluviedon-lyönnin alalla.

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikenmuotoisten tietokantojen oikeudelliseen suojaan.

2. Tässä direktiivissä ’tietokannalla’ tarkoitetaan teosten, tietojen tai muiden itsenäisten aineistojen kokoelmaa, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla ja johon elektronisesti tai muulla tavoin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy.”

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

2 — Vireillä ovat lisäksi asiat C-46/02, C-203/02 ja C-338/02, ja esitän tänään ratkaisuehdotuksen myös niissä (tuomiot 9.11.2004, Kok. 2004, s. I-10365, s. I-10415 ja s. I-10497).

3 — EYVL L 77, s. 20.

3. Direktiivin III luvussa, joka sisältää 7–11 artiklan, säädetään sui generis -oikeudesta. Suojan kohdetta koskevassa 7 artiklassa säädetään muun muassa seuraavaa:

suostumuksellaan on ensimmäisen keran myynyt tietokannan kopion yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus määrätä kyseisen kopion edelleenmyymisestä yhteisössä raukeaa.

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

Julkinen lainaaminen ei ole kopiointia tai uudelleenkäyttöä.

2. Tätä lukua sovellettaessa tarkoitetaan:

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu oikeus voidaan siirtää, luovuttaa tai siihen voidaan antaa sopimukseen perustuva käyttöluupa.

a) ’kopiointilla’ tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan pysyvää tai väliaikaista siirtämistä tallennusalueelta toiselle millä tavalla ja missä muodossa tahansa;

— —

b) ’uudelleenkäytöllä’ tietokannan koko sisällön tai sen olennaisen osan mitä tahansa saattamista yleisön saataville kopioita levittämällä, vuokraamalla, onlinesiirrolla tai muulla siirtotavalla. Kun oikeudenhaltija tai joku hänen

5. Tietokannan sisällön epäolennaisien osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tämän tietokannan tavannomukaisen käytön vastaisiin toimiin tai jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan lailisille eduille, eivät ole sallittuja.”

4. Laillisen käyttäjän oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan 8 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Yleisön saataville millä tahansa tavalla saatetun tietokannan valmistaja ei voi estää tämän tietokannan laillista käyttäjää kopioida ja käyttämästä uudelleen kannan sisällön laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioiden epäolennaisia osia mihin tahansa tarkoitukseen. Jos laillisella käyttäjällä on lupa kopioida ja/tai käyttää uudelleen vain osaa tietokannasta, tätä kohtaa sovelletaan vain tähän osaan.”

5. Direktiivin 9 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksia sui generis -oikeudesta.

6. Suoja-aikaa koskevan 10 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kaikkien tietokannan sisällön määrällisesti ja/tai laadullisesti arvioituna olennaisten muutosten, erityisesti kaikkien olennaisten muutosten, jotka johtuvat peräkkäisten lisäysten, poistojen tai muutosten yhteisvaikutuksesta ja joiden perusteella voitaisiin katsoa, että kyseessä on uusi, laadullisesti tai määrällisesti arvioituna olennainen inves-

tointi, perusteella tämän investoinnin tuloksena olevalle tietokannalle voidaan antaa oma suoja-aika.”

B Kansallinen lainsäädäntö

7. Direktiivi saatettiin osaksi Kreikan oikeutta lailla 2819/2000. Tämän lain perustelujen 7 §:n B osan mukaan ”tietokantojen suojelun tarve aiheutuu siitä, että tietokantojen luominen vaatii huomattavia inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja, kun taas niiden kopiointi ja niihin pääsy on halvempaa kuin niiden itsenäinen kehittäminen”. Perustelujen E osassa tunnustetaan valmistajalle tekijänoikeuden ohella sui generis -oikeus tietokantoihin, jotta pystyttäisiin estämään tietokannan olennaisen sisällön luvaton kopiointi tai uudelleenkäyttö.

III Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

A Yleinen osa

8. Ylimpien sarjojen ammattilaisjalkapallolijain järjestämisestä vastaavat Englannissa The Football Association Premier League Limited ja The Football League Limited sekä Skot-

lannissa The Scottish Football League. Premier Leaguessa (valioliiga) ja Football Leaguessa (jalkapalloliiga, johon kuuluvat I, II ja III divisioona) on yhteensä neljä sarjaa. Ennen pelikauden alkua laaditaan ottelujärjestys kussakin sarjassa kauden aikana pelattavista otteluista. Tiedot tallennetaan elektronisesti, ja niihin on mahdollistettu yksilöllinen pääsy. Ottelujärjestys julkaistaan muun muassa painetuissa esitteissä sekä otteluajkojen että kussakin sarjassa pelaavien joukkueiden mukaan järjestettynä. Otteluparit ilmoitetaan muodossa X vastaan Y (esimerkiksi Southampton vastaan Arsenal). Kunakin kautena pelataan noin 2 000 ottelua 41 viikon aikana.

9. Englannissa ja Skotlannissa jalkapallo-otteluita järjestävät ovat antaneet skotlantilaisen yhtiön Football Fixtures Limitedin tehtäväksi säännellä ottelujärjestysten käyttöä muun muassa myöntämällä lisenssejä. Football Fixtures Limited on puolestaan luovuttanut hallinnointi- ja käyttöoikeutensa muiden maiden kuin Ison-Britannian osalta Fixtures Marketing Limitedille (jäljempänä Fixtures).

10. Fixtures on nostanut useita kanteita Organismos Prognostikon Agonon Podod-

fairou AE -nimistä yhtiötä (jäljempänä OPAP) vastaan. Fixtures väittää, että OPAP on lainvastaisesti ja ilman niiden englantilaisten ja skotlantilaisten yhtiöiden lupaa, jotka ovat luoneet ja laatineet kyseiset Englannissa ja Skotlannissa pelattaviksi suunniteltuja jalkapallo-otteluita koskevat ottelujärjestykset ja jotka myös käyttävät niitä, jatkuvasti kopioinut huomattavan määrän joukkueista muodostettuja ottelupareja ja laittanut ne Internet-sivustoilleen Pame Stoichima, Podosfairu Kathe Mera, Chryso Podosfairu ja Propo, joita se julkaisee ja jotka se saattaa kreikkalaisen yleisön saataville loukaten siten Fixturesin edustamien yritysten sui generis -oikeutta. Fixtures pyytää, että asian kiireellisuuden vuoksi määrättäisiin turvaamistoimenpiteitä ja että OPAP:tä erityisesti kiellettäisiin sillä uhalla, että sille määrätään sakko kaikista myöhemmistä oikeudenloukkauksista, loukkaamasta Fixturesin oikeutta näihin ottelujärjestyksiin, jotka koskevat Englannissa ja Skotlannissa pelattaviksi suunniteltuja jalkapallo-otteluita, ja että tuomio määrättäisiin julkaistavaksi Ateenan päivälehdissä vastaajan kustannuksella.

IV Ennakkoratkaisukysymykset

11. Monomeles Protodikeio Athinon on pyytänyt yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin:

"1) Mitä tietokannalla tarkoitetaan ja mikä on direktiivin 96/9/EY ja erityisesti sen sui generis -oikeutta koskevan 7 artiklan soveltamisala?

- 2) Kun huomioon otetaan määriteltä direktiivin soveltamisala, suojataanko jalkapallosarjojen ottelujärjestyksiä tietokantoina, joiden osalta valmistajalla on sui generis -oikeus, ja millä edellytyksillä näin voi olla?
- 3) Millä tavoin tietokantaa koskevaa oikeutta tarkkaan ottaen loukataan ja saako tämä oikeus suojaa, kun tietokannan sisältöä muutetaan?"

V Tutkittavaksi ottaminen

12. Suomen hallituksen mukaan ennakkoratkaisupyyntö ei täytä niitä ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, joita yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on asetettu. Siinä ei ole riittävää selvitystä kansallisen oikeuden tilasta. Lisäksi siinä on viitattu direktiivin 3 artiklaan asiassa merkityksellisen 7 artiklan sijasta. Tosiseikkoja koskevat tiedot sisältyvät pelkästään Fixturesin väitteiden yhteenveetoon. Ennakkoratkaisupyyntöä ei ole myöskään kuvailtu OPAP:tä. Oikeussäännösten ja tosiseikkojen välistä yhteyttä ei ole selvitetty täsmällisesti. Tiedot ovat niin riittämättömiä, ettei Suomen hallitus ole pystynyt esittämään mitään yksityiskohtaista kannanottoa.

13. Komissio pelkästään huomauttaa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät tiedot eivät mahdollista direktiivin säännösten soveltamista yksittäistapauksen tosiseikastoon. Komissio ei kuitenkaan esitä mitään epäilyjä tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttymisestä.

14. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Koska esitetyt ennakkoratkaisukysymykset koskevat yhteisön oikeuden tulkintaa, yhteisöjen tuomioistuimella on näin ollen lähtökohtaisesti velvollisuus vastata niihin.⁴

15. Yhteisöjen tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä yhteisön oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen taikka jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos yhteisöjen tuomioistuimella ei ole tiedos-

⁴ — Asia C-18/01, Korhonen, tuomio 22.5.2003 (Kok. 2003, s. I-5321, 19 kohta); asia C-390/99, Canal Satélite, tuomio 22.1.2002 (Kok. 2002, s. I-607, 18 kohta) ja asia C-379/98, PreussenElektra, tuomio 13.3.2001 (Kok. 2001, s. I-2099, 38 kohta).

saan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.⁵

16. Nyt esillä olevassa asiassa ei ole ilmeistä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymykset vastaisivat jotakin näistä edellytyksistä. Ensinnäkään ei voida olettaa, ettei pyydetyllä yhteisön oikeuden tulkinnalla ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, sillä tämän asian ratkaisu riippuu muun muassa direktiivin 1 artiklassa käytetyn tietokannan käsitteen merkityksestä. Toiseksi on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on — vaikkakin hyvin lyhyesti — esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle kaikki seikat, jotka ovat tarpeen, jotta tämä voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.

17. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että koska ennakkoratkaisulla on pyrittävä antamaan kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen tulkinta yhteisön oikeudesta, kansallisen tuomioistuimen on määritettävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat lähtökohdat, joihin nämä kysymykset perustuvat.⁶ Koska yksittäistapauksen tosiseikastoon soveltaminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä, tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat tiedot ovat niin riittäviä, että yhteisöjen tuomioistuin pystyy antamaan

ennakkoratkaisupyyntöön hyödyllisen vastauksen. Ennakkoratkaisupyyntö sisältää jopa sellaisia tietoja, joita ei ollut rinnakkaisessa asiassa C-46/02 esitetystä ennakkoratkaisupyyntöä, jota Suomen hallitus ei ole arvostellut, nimittäin tietoja Fixturesin ja Football Fixtures Limitedin välisestä suhteesta. OPAP:n osalta on todettava, että sen toimintaa koskevat tiedot ovat riittäviä.

18. Ennakkoratkaisupyyntöön esittämistä koskevista päätöksistä annetut tiedot eivät ole tarpeen ainoastaan sen vuoksi, että yhteisöjen tuomioistuin voi niiden perusteella antaa asian ratkaisun kannalta hyödyllisiä vastauksia, vaan niiden on myös annettava jäsenvaltioiden hallituksille ja muille osapuolille, joita asia koskee, mahdollisuus esittää huomautuksensa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen on valvottava, että tämä mahdollisuus turvataan, kun otetaan huomioon, että edellä mainitun artiklan mukaan ainoastaan ennakkoratkaisupyyntöön esittämistä koskevat päätökset annetaan tiedoksi näille osapuolille.⁷

19. Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti esitetyistä lukuisista — ja myös Suomen hallituksen esittämistä — huomautuksista käy ilmi, että huomautusten esittäjät ovat ennakkoratkaisupyyntöön sisältämien tietojen perusteella aivan hyvin pystyneet esittämään hyödyllisellä tavalla kantansa yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyihin kysymyksiin.

5 — Asia C-268/01, Agrargenossenschaft Alkersleben, tuomio 8.5.2003 (Kok. 2003, s. I-4353, 46 kohta) ja edellä alaviitteessä 4 mainittu asia PreussenElektra, tuomion 39 kohta.

6 — Asia C-207/01, Altair Chimica, tuomio 11.9.2003 (Kok. 2003, s. I-8875, 24 kohta) ja yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, Brentjens, tuomio 21.9.1999 (Kok. 1999, s. I-6025, 38 kohta).

7 — Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Altair Chimica, tuomion 25 kohta; yhdistetyt asiat C-128/97 ja C-137/97, Testa ja Modesti, määräys 30.4.1998 (Kok. 1998, s. I-2181, 6 kohta) ja asia C-325/98, Anssens, määräys 11.5.1999 (Kok. 1999, s. I-2969, 8 kohta).

20. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että on välttämätöntä, että kansallinen tuomioistuin antaa edes vähäisen selostuksen niistä syistä, joiden perusteella se on valinnut ne yhteisön oikeuden säännökset ja määräykset, joiden tulkintaa se pyytää, ja siitä, miten nämä oikeussäännöt ja pääasiassa sovellettava kansallinen lainsäädäntö liittyvät toisiinsa.⁸

21. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kuitenkin riittää, että kansallisen tuomioistuimen tosiseikoista esittämän kuvauksen perusteella vaikuttaa todennäköiseltä, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva tosiseikasto kuuluu niiden säännösten piiriin, joiden tulkintaa pyydetään. Yhteisöjen tuomioistuin nimittäin voi esittää kansalliselle tuomioistuimelle yhteisön oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, joista on hyötyä pääasiaa ratkaistaessa. Yhteisöjen tuomioistuimen on tässä yhteydessä mahdollisesti otettava huomioon sellaisia yhteisön oikeuden säännöksiä, joihin kansallinen tuomioistuin ei ole kysymyksensä viitannut.⁹

22. Edellä todetun perusteella on katsottava, että Monomeles Protodikeio Athinonin ennakkoratkaisukysymykset voidaan lähtökohtaisesti ottaa tutkittaviksi.

23. Ennakkoratkaisukysymykset eivät eräiltä osin koske yhteisön oikeuden eli direktiivin tulkintaa vaan direktiivin soveltamista yksittäistapauksen tosiseikastoon. Tältä osin on yhdyttävä komission kantaan, jonka mukaan tällainen soveltaminen ei EY 234 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisuasiassa kuulu yhteisöjen tuomioistuimen vaan kansallisen tuomioistuimen tehtäviin ja että yhteisöjen tuomioistuimen on nyt vireillä olevassa asiassa rajoituttava tulkitsemaan yhteisön oikeutta.

24. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on nimittäin katsottu, että EY 234 artiklan mukaisessa menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja yhteisöjen tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, oikeusriidan tosiseikaston arvioiminen kuuluu yksinomaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan.¹⁰

25. Yhteisöjen tuomioistuimella ei näin ollen ole toimivaltaa lausua pääasian tosiseikastosta tai soveltaa tulkitsemaan yhteisön oikeuden säännöksiä kansallisiin toimenpiteisiin tai olosuhteisiin, koska ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on tältä osin yksinomainen toimivalta. Oikeudenkäynnin kohteena olevaan tietokantaan liittyvien yksittäisten tapahtumien arviointi

8 — Asia C-318/00, Bacardi-Martini ja Cellier des Dauphins, tuomio 21.1.2003 (Kok. 2003, s. I-905, 44 kohta) ja asia C-116/00, Laguillaumie, määräys 28.6.2000 (Kok. 2000, s. I-4979, 16 kohta).

9 — Asia C-439/01, Libor Cipra ja Vlastimil Kvasnicka, tuomio 16.1.2003 (Kok. 2003, s. I-745, 22 kohta) ja asia C-304/00, Strawson ja Gagg & Sons, tuomio 19.11.2002 (Kok. 2002, s. I-10737, 57 ja 58 kohta).

10 — Asia 36/79, Denkavit, tuomio 15.11.1979 (Kok. 1979, s. 3439, 12 kohta); yhdistetyt asiat C-175/98 ja C-177/98, Lirussi ja Bizzaro, tuomio 5.10.1999 (Kok. 1999, s. I-6881, 37 kohta); asia C-318/98, Fornasar ym., tuomio 22.6.2000 (Kok. 2000, s. I-4785, 31 kohta) ja asia C-421/01, Traunfellner, tuomio 16.10.2003 (Kok. 2003, s. I-11941, 21 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

edellyttää siten tosiseikkojen arviointia, joka kuuluu kansallisen tuomioistuimen tehtäviin.¹¹ Yhteisöjen tuomioistuin on muilta osin toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisukysymyksiin.

VI Ennakkoratkaisukysymysten arviointi

26. Kansallisen tuomioistuimen esittämät ennakkoratkaisukysymykset koskevat direktiivin eräiden säännösten tulkintaa ja ennen kaikkea tiettyjen käsitteiden tulkintaa. Ennakkoratkaisukysymyksissä esiin tuodut näkökohdat liittyvät eri aloihin, ja ne on ryhmiteltävä tämän mukaisesti. Eräät oikeudelliset kysymykset koskevat direktiivin aineellista soveltamisalaa, kun taas toiset koskevat sui generis -oikeuden myöntämisen edellytyksiä ja sisältöä.

A Aineellinen soveltamisala: tietokannan käsite (ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys)

27. Eräät osapuolet ovat kirjallisissa huomautuksissaan ottaneet direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tietokannan käsitteen

osalta huomioon arviointiperusteita, joilla on merkitystä vasta sui generis -oikeuden kohdetta määritettäessä.

28. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa käytetyn tietokannan käsitteen tulkinnassa on kysymys eräästä direktiivin soveltamisen perustavanlaatuisesta edellytyksestä ja näin ollen sen koko aineellista soveltamisalaa koskevasta perustavanlaatuisesta edellytyksestä. Sui generis -oikeuden aineellinen soveltamisala eli direktiivin 7 artiklassa säännelty ”suojan kohde” on pidettävä tästä erillään. Viimeksi mainittu säännös on kylläkin sidoksissa tietokannan legaalmäärittelymään, mutta siinä asetetaan sui generis -oikeuden kohteelle joukko lisäedellytyksiä. Tämä merkitsee, etteivät kaikki direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut tietokannat ole samalla myös direktiivin 7 artiklassa tarkoitettuja suojattavia kohteita.

29. Tämä ero ilmenee myös direktiivin perusteluosasta. Tietokannan käsitettä tarkastellaan 17 perustelukappaleessa ja sui generis -oikeuden kohdetta 19 perustelukappaleessa. Niissä mainitut esimerkit ovat kylläkin huono valinta merkityseron osoittamiseen, sillä määrättyjen taiteellisten teosten, esimerkiksi musiikkiteosten, tallenne ei edes voi olla tietokanta, kun taas musiikkitalienteiden kooste ei sitä vastoin kuulu direktiivissä tarkoitettuihin suojan kohteisiin. Viimeksi mainittu seikka ilmenee kuitenkin jo siitä, ettei tietokantaa ole tällaisessa tapauksessa edes olemassa.

11 — Vrt. asia C-448/01, EVN ja Wlenstrom, tuomio 4.12.2003 (Kok. 2003, s. I-14527, 59 kohta).

30. Tietokannan tunnusmerkistön täyttyminen on siis välttämätön vaikkakaan ei riittävä edellytys 7 artiklassa säädetyn sui generis -oikeuden tunnustamiselle.

31. Tietokannan käsitettä tulkittaessa on ensiksi tukeuduttava kansainvälisen oikeuden sääntelyihin, joilla on ohjaava tehtävä. Niihin kuuluu ennen kaikkea teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS-sopimus)¹² 10 artiklan 2 kohta, vaikka tämä määräys ei sisälläkään kaikkia direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaisia edellytyksiä. Näihin sääntelyihin kuuluu myös tarkistetun Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 5 kappale. Tulkittavana olevaa direktiiviä uudemmat kansainvälisen oikeuden sääntelyt eivät sitä vastoin käy arviointiperusteeksi. Tämä koskee esimerkiksi vuonna 1996 hyväksytyn WIPO:n tekijänoikeussopimuksen (WCT) 5 artiklaa. Kuten direktiivin syntyhistoriasta ja erityisesti komission asiakirjoista ilmenee, direktiivin oli tarkoitus olla ennen kaikkea tarkistetun Bernin yleissopimuksen mukainen.

32. Edellä mainitut kansainvälisen oikeuden sääntelyt huomioon ottavasta tulkinnasta ei kuitenkaan ole sen enempää hyötyä tietokannan käsitettä tulkittaessa, koska direktii-

vin 1 artiklan 2 kohdassa on — vaikkakaan ei kovin täsmällinen — legaalimääritelmä, jossa asetetaan useita edellytyksiä. Sen merkitystä selvitetään tarkemmin jäljempänä. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin on velvollinen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle seikkoja, joista on hyötyä pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevaa riitaa ratkaistaessa, yhteisöjen tuomioistuimen tulkitsemien yhteisön oikeuden säännösten tai vastaavien kansallisten täytäntöönpanosäännösten soveltaminen yksittäistapaukseen kuuluu sitä vastoin kansallisen tuomioistuimen tehtäviin.

33. Jo direktiivin 1 artiklan, jossa on useita tietokantoihin kohdistuvia sääntöjä, rakenne puoltaa laajaa tulkintaa. Direktiivi koskee 1 artiklansa 1 kohdan mukaan ”kaikenmuotoisia tietokantoja”. Myös se, että 1 artiklan 3 kohdassa säädetään poikkeuksesta, joka koskee tietokoneohjelmia, puoltaa tietokannan käsitteen laajaa tulkintaa.

34. Laajan tulkinnan tueksi voidaan vedota myös yhteisön lainsäätäjän tarkoitukseen, sellaisena kuin se ilmenee direktiivin syntyhistoriasta.¹³

12 — EYVL 1994, L 336, s. 214.

13 — Gaster, J.-L., *Der Rechtsschutz von Datenbanken*, 1999, 58 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

35. Tietokannan käsitteen määrittämisen kannalta olennaista on kuitenkin, että 1 artiklan 2 kohdassa säädetty kolme edellytystä täyttyvät.

36. Kyseessä on ensinnäkin oltava "teosten, tietojen tai muiden *itsenäisten* aineistojen kokoelma" (kursivointi tässä). Siihen, onko pääasian oikeudenkäynnissä kysymys tiedoista vai aineistoista, ei ole tässä yhteydessä syvennyttävä tämän enempää. Käytännössä kysymys on nimittäin joko tiedoista, joilla tarkoitetaan asioita esittäviä merkkijonoja eli alkeistason viestejä, joilla on potentiaalinen informaationsäily, ¹⁴ tai aineistoista tunnistettavina yksikköinä.

37. Koska direktiivissä ei ole mitään täsmennyistä, tältä osin ei kuitenkaan vaadita, että kysymys olisi huomattavasta määrästä tietoja tai aineistoja. Sen enempää neuvosto kuin komissiokaan ei hyväksynyt parlamentin tämänsisältöistä vaatimusta. Määrällisiä vaatimuksia asetetaan vasta direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa siinä säädetyn oikeuden osalta, kun siinä edellytetään "huomattavaa investointia".

¹⁴ — Krähn, J., *Der Rechtsschutz von elektronischen Datenbanken, unter besonderer Berücksichtigung des Sui-generis-Rechts*, 2001, s. 7.

38. Nyt esillä olevassa asiassa on pikemminkin tutkittava, onko tietojen tai aineistojen itsenäisyyttä koskeva edellytys täyttynyt.

39. Tämä arviointiperuste on ymmärrettävä niin, että tiedot tai aineistot eivät saa olla toisistaan riippuvaisia tai että ne on ainakin voitava erottaa toisistaan niiden menettämättä informaationsäilyä, ¹⁵ minkä vuoksi esimerkiksi elokuvan äänet tai kuvat jäävät käsitteen ulkopuolelle. Yksi mahdollinen tulkinta on, että huomioon ei oteta pelkästään aineistojen vastavuoroista riippuvuutta toisistaan vaan kokoelman sisäinen riippuvuus. ¹⁶

40. Toiseksi direktiivi kattaa vain sellaiset kokoelmat, jotka on järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla. Direktiivin 21 perustelukappaleessa selvennetään, ettei aineistojen fyysinen tallentaminen ole välttämätöntä. Tällä edellytyksellä pyritään siihen, että järjestämättömät tietomäärät jäisivät soveltamisalan ulkopuolelle ja että siihen kuuluisivat vain suunnitelmalliset kokoelmat ¹⁷ eli tiedot, jotka on järjestetty tiettyjen

¹⁵ — Leistner, M., "The Legal Protection of Telephone Directories Relating to the New Database Maker's Right", *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 2000, s. 950 ja erityisesti s. 956.

¹⁶ — Chalton, S., "The Copyright and Rights in Databases Regulations 1997: Some Outstanding Issues on Implementation of the Database Directive", *E.I.P.R.*, 1998, s. 178 ja erityisesti s. 179.

¹⁷ — Leistner, M., *Der Rechtsschutz von Datenbanken im deutschen und europäischen Recht*, 2000, s. 53 ja 54.

arviointiperusteiden mukaisesti.¹⁸ Tältä osin riittää, että valitaan tietorakenne ja että tietojen järjestys muodostuu vasta käytetäessä vastaavaa hakuohjelmaa,¹⁹ siis pääasiallisesti lajittelun johdosta mahdollisesti indeksoinnin avulla. Direktiivi kattaa sekä staattiset että dynaamiset²⁰ tietokannat.

41. Kolmanneksi direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa edellytetään, että tietoihin on ”elektroonisesti tai muulla tavoin — — mahdollistettu yksilöllinen pääsy”. Pelkkä tietojen tallentaminen jää näin ollen direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tietokannan käsitteen ulkopuolelle.

42. Lopputulos on, että 1 artiklan 2 kohdassa käytettyä tietokannan käsitettä on näin ollen tulkittava laajasti. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetyistä suojan kohdetta koskevista edellytyksistä seuraa kuitenkin rajoituksia.

43. Eräät hallitukset katsovat, ettei urheilukilpailuja koskevan tietokannan sisällön valinta tai järjestäminen ole mikään omaperäinen henkinen suoritus. Tältä osin on muistutettava, ettei luovuus ole direktiivin 1 artiklassa tarkoitetun tietokannan tunnusmerkki. Sitä, onko luovuus tunnusmerkki, voidaan epäillä jo sui generis -oikeuden kohde huomioon ottaen. Se, että tietokanta on omaperäinen henkinen luomus, on sitä vastoin olennainen edellytys siihen, että tietokanta saisi direktiivin II luvussa (3 artikla ja sitä seuraavat artiklat) säänneltyä tekijänoikeussuojaa. Direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa säädetään, että sui generis -oikeutta sovelletaan riippumatta siitä, että tekijänoikeus mahdollisesti suojaa tietokantaa tai tietokannan sisältöä.

44. Sui generis -oikeudella on eri kohde kuin tekijänoikeudella. Toisin kuin tekijänoikeudella, jolla pyritään suojelemaan luovaa panosta, tällä uudella sui generis -oikeudella pyritään suojelemaan investointipanosta.²⁰ Myös oikeuden haltija on näin ollen eri. Sui generis -oikeudella nimittäin suojellaan tietokannan valmistajaa, kun taas tekijänoikeudella — kuten jo sen nimikin sanoo — suojellaan tekijää.

18 — Näin S. von Lewinski teoksessa Walter, M. M. (toim.), *Europäisches Urheberrecht*, 2001, tietokantadirektiivin 1 artiklaa koskeva 20 kohta.

19 — Speyart, H. M. H., ”De databank-richtlijn en haar gevolgen voor Nederland”, *Informatierecht — AMI*, 1996, s. 151 ja erityisesti s. 155.

20 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 1 artiklaa koskeva 6 kohta.

45. Eräät hallitukset ovat kirjallisissa huomautuksissaan todenneet, ettei oikeudenkäynnin kohteena olevaa tietokantaa ole järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla, koska otteluparit muodostetaan arpomalla. Tältä osin on huomautettava, ettei tietokannan sisältö muodostu vain arvonnasta peräisin olevista tiedoista, vaan niiden lisäksi kirjataan vielä muita tietoja, kuten ottelupaikka ja -ajankohta.

lopuksi siis valmisteen suojasta, vaikka tässä yhteydessä suoja kohdistuu epäsuorasti myös siihen käytettyihin resursseihin eli investointiin.²¹

48. Direktiivin 7 artiklassa säädettyjä edellytyksiä sovelletaan 1 artiklan 2 kohdassa säädettyjen edellytysten lisäksi. Suojan kohteen määritelmä on siten suppeampi kuin 1 artiklassa tarkoitetun tietokannan määritelmä.

B Suojan kohde: edellytykset (ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys)

46. Jotta tietokanta kuuluisi direktiivin 7 artiklan mukaisen sui generis -oikeuden piiriin, tässä säännöksessä säädettyjen tunnusmerkkien on täyttyttävä. Esillä olevassa asiassa on kysymys eräiden tämän säännöksen mukaisten arviointiperusteiden tulkin-
nasta.

47. Tässä yhteydessä on viitattava oikeustieteelliseen keskusteluun, jota on käyty siitä, onko tällä sui generis -oikeudella tarkoitus suojata suoritusta eli pääasiallisesti tietokannan valmistustoimintaa vai tämän toiminnan tulosta. Tältä osin on katsottava, että direktiivillä suojataan tietokantoja tai niiden sisältöä mutta ei kuitenkaan niihin sisältyvää tietoa sellaisenaan. Kysymys on loppujen

49. Direktiivillä käyttöön otetun uuden sui generis -oikeuden taustalla ovat Pohjoismaissa käytössä oleva luettelosuojaja Alan-komaiden oikeuden geschriftenbescherming. Tämä tausta ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että näiden direktiiviä edeltäneiden sääntelyjen osalta oikeusopissa ja -käytännössä kehitettyä käsitystä sovellettaisiin direktiiviin. On pikemminkin niin päin, että direktiiviä on käytettävä arviointiperusteena kansallista oikeutta tulkittaessa, mikä koskee myös kaikkia niitä jäsenvaltioita, joissa on jo ennen direktiiviä ollut samankaltaisia säännöksiä. Kansalliset sääntelyt on myös näissä jäsenvaltioissa pitänyt mukauttaa direktiivin säännöksiin.

21 — Grützmacher, M., *Urheber-, Leistungs- und Sui-generis-Schutz von Datenbanken*, 1999, s. 329; Koumantos, G., "Les bases de données dans la directive communautaire", *Revue internationale du droit d'auteur*, 1997, s. 79 ja erityisesti s. 117. Eräät sitä vastoin pitävät investointia suojan kohteena (näin von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 3 kohta, ja Grützmacherin teoksen sivulla 329 olevassa alaviitteessä 14 mainittu kirjallisuus).

1. Huomattava investointi

50. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa käytetty ilmaisu ”huomattava investointi” on eräs keskeisistä käsitteistä määritettäessä sui generis -oikeuden kohdetta. Tätä soveltamis-edellytystä täsmennetään siten, että huomattavuuden on oltava ”määrällistä ja/tai laadullista”. Direktiivissä ei ole kuitenkaan esitetty kummastakaan vaihtoehdosta legaalin määritelmää. Oikeuskirjallisuudessa on vaadittu yhteisöjen tuomioistuimelta selventävää ratkaisua. Vaatimus on täysin perusteltu, koska vain tällä tavalla varmistetaan, että tulkinta on yhteisön oikeuden itsenäisyyden huomioon ottava ja yhtenäinen. Tosin ei saa jättää huomiotta, että tulkintaperusteita soveltavat viime sijassa kansalliset tuomioistuimet, jolloin on vaarana, että niitä sovelletaan eri tavoin.

51. Kuten jo direktiivin 7 artiklan 1 kohdan rakenteesta ilmenee, huomattavan investoinnin käsite on ymmärrettävä suhteellisesti. Yhteisessä kannassa, jossa tämä säännös sai lopullisen muotonsa, esitettyjen perustelujen mukaan on suojattava investointeja, jotka on tehty tietokannan sisällön keräämiseksi ja kokoamiseksi.²²

52. Investointien on siis kohdistuttava määrättyihin toimintoihin tietokannan valmistamisen yhteydessä. Direktiivin 7 artiklassa mainitaan tältä osin tyhjentävästi seuraavat kolme toimintaa: tietokannan sisällön kerääminen, varmistaminen ja esittäminen. Koska eräs toinen ennakkoratkaisukysymys koskee näitä tunnusmerkitöjä, niiden merkitystä ei tässä yhteydessä tarkastella lähemmin.

53. Se, minkätyyppiset investoinnit voivat tulla kysymykseen, ilmenee 40 perustelukappaleesta, jonka viimeisessä lauseessa todetaan, että ”tämä investointi voi muodostua rahoituksesta ja/tai ajan, vaivannäön ja energian käytöstä”. Direktiivin seitsemännen perustelukappaleen mukaan kysymys on huomattavien inhimillisten, teknisten ja taloudellisten voimavarojen investoimisesta.

54. Myös käsite huomattava on ymmärrettävä suhteellisesti, nimittäin yhtäältä suhteessa kustannuksiin ja kuolettamiseen²³ ja toisaalta suhteessa tietokannan laajuuteen, tyyppiin ja sisältöön sekä alaan, johon tietokanta kuuluu.²⁴

22 — Neuvoston 10.7.1995 vahvistama yhteinen kanta (EY) N:o 20/95, 14 kohta.

23 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 9 kohta.

24 — Edellä alaviitteessä 21 mainittu Koumantosin artikkeli, s. 119.

55. Suoja ei siis koske vain investointeja, joiden arvo on absoluuttisesti suuri.²⁵ Huomattavuutta koskevaa arviointiperustetta ei kuitenkaan saa ymmärtää pelkästään suhteellisesti. Direktiivissä asetetaan eräänlainen de minimis -sääntö, jonka mukaan suojattavien investointien on ylitettävä myös absoluuttinen alaraja.²⁶ Tämä voidaan päätellä 19 perustelukappaleesta, jonka mukaan investoinnin on oltava "riittävä".²⁷ Ilmeisesti kynnys on kuitenkin asetettava matalaksi. Tätä osoittaa ensinnäkin 55 perustelukappale,²⁸ jossa ei ole investoinnin suuruuden osalta mitään tarkempaa täsmennystä. Tähän viittaa toiseksi myös se, että direktiivin on johdettava erilaisten järjestelmien yhdenmukaistumiseen. Kolmanneksi on todettava, että liian korkea alaraja vaikeuttaisi direktiiville asetettua tehtävää eli investointikannustimien aikaansaamista.

56. Useat osapuolet ovat kirjallisissa huomautuksissaan pitäneet lähtökohtana niin sanottua spin-off-teoriaa, jonka mukaan sui generis -oikeus ei koske sivutuotteita. Tavotteella saadaan vain sellaisia tuloja, joilla kuoletetaan investointeja. Nämä osapuolet ovat viitanneet siihen, että oikeudenkäynnin kohteena olevaa tietokantaa tarvitaan urheilukilpailujen organisoimiseen eli että se on valmistettu tätä tarkoitusta varten. Investointi palvelee kilpailujen organisoimista eikä

tietokannan valmistamista tai ei ainakaan yksinomaan tätä. Investointi olisi joka tapauksessa tehty jo senkin vuoksi, että tällaiseen organisointiin on olemassa velvollisuus. Tietokanta on siis vain toisilla markkinoilla oleva sivutuote.

57. Nyt esillä olevassa asiassa on näin ollen selvitettävä, voiko niin sanotulla spin-off-teorialla olla merkitystä direktiiviä ja erityisesti sui generis -oikeutta tulkittaessa ja millä tavalla se voi vaikuttaa tähän. Kun otetaan huomioon tässä menettelyssä esitetyt epäilyt siitä, koskeeko suoja sellaisia tietokantoja, jotka ovat pelkkiä sivutuotteita, tuntuu tarpeelliselta purkaa spin-off-teoriaan liittyviä myyttejä. Siitä huolimatta, että tämä teoria on saanut alkunsa kansallisella tasolla, sen voidaan katsoa pohjautuvan siihen 10–12 perustelukappaleesta johdettuun direktiivin tavoitteeseen, että investointeja on kannustettava parantamalla niiden suojaa. Teoria tukeutuu kuitenkin myös siihen ajatukseen, että investoinnit on kuoletettava päätoiminnasta saatavilla tuloilla. Spin-off-teorian taustalla on myös se, että direktiivillä suojataan vain sellaisia investointeja, jotka ovat tarpeen muun muassa tietokannan sisällön keräämiseksi.²⁹ Kaikilla näillä väitteillä on oma arvonsa, ja ne on otettava

25 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 11 kohta.

26 — Edellä alaviitteessä 14 mainittu Krähnin teos, s. 138 ja 139 ja edellä alaviitteessä 15 mainittu Lelstnerin artikkeli, s. 958.

27 — Karnell, G. W. G., "The European Sui Generis Protection of Data Bases", *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 2002, s. 994.

28 — Van Manen, J., "Substantial investments", *Allied and in friendship: for Teartse Schaper*, 2002, s. 123 ja erityisesti s. 125.

29 — Tältä osin ks. lähemmin Hugenholtz, P. B., "De spin-off theorie uitgesponnen", *AMH – Tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht*, 2002, s. 161 ja sitä seuraavat sivut.

huomioon direktiiviä tulkittaessa. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että kaikki spin-off-vaikutukset sivuutetaan pelkästään yhteen teoriaan vedoten. Direktiivin tulkinnan kannalta ratkaisevassa asemassa ovat silti aina direktiivin säännökset.

58. Oikeudenkäynnin kohteena olevaa oikeudellista ongelmaa ratkaistaessa on siis lähdeittävä liikkeelle siitä kysymyksestä, riippuuko se, annetaanko tietokannalle suojaa, tietokannan valmistajan aikomuksesta tai tietokannan tarkoituksesta, jos nämä poikkeavat toisistaan. Tämän kysymyksen osalta voitaisiin tyytyä pelkästään toteamaan, ettei sen enempää direktiivin 1 artiklassa kuin 7 artiklassakaan oteta huomioon tietokannan tarkoitusta. Jos yhteisön lainsäätäjä olisi halunnut säätää tällaisesta edellytyksestä, se olisi varmasti tehnyt niin. Sekä 1 että 7 artikla nimittäin osoittavat, että yhteisön lainsäätäjä on ollut hyvinkin halukas asettamaan koko joukon edellytyksiä. Tietokannan tarkoitusta ei näin ollen voida käyttää perusteena arvioitaessa tietokannan suojattavuutta. Ratkaisevassa asemassa ovat pikemminkin 7 artiklassa säädetyt edellytykset. Myöskään 42 perustelukappale, johon useat osapuolet ovat viitanneet, ei voi millään tavoin muuttaa tätä. Ensinnäkin se koskee sui generis -oikeuden ulottuvuutta, ja toiseksi myös tältä osin on kysymys siitä, ettei investoinnille aiheuteta vahinkoa.

59. Myöskään direktiivin sellaisissa muissa perustelukappaleissa, joissa käsitellään investointeja ja korostetaan niiden merkitystä, kuten 12, 19 ja 40 perustelukappaleessa, ei

ole mitään viittausta siihen, että tietokannan kuuluminen suojan piiriin riippuisi sen tarkoituksesta.

60. Käytännössä voi lisäksi olla myös sellaisia tietokannan valmistajia, jotka pyrkivät tietokannalla useisiin tarkoituksiin. Tehtyjä investointeja ei aina myöskään voida kohdistaa johonkin tiettyyn yksittäiseen tarkoitukseen tai eritellä. Tietokannan tarkoitukseen perustuva arviointiperuste ei tällaisessa tapauksessa johtaisi mihinkään yksiselitteiseen ratkaisuun. Joko investointi olisi toisesta tarkoituksesta riippumatta suojattu tai se olisi toisen tarkoituksen vuoksi täysin vailla suojaa. Tarkoitukseen perustuva arviointiperuste on näin ollen joko käyttökelvoton tai direktiivin tavoitteen kanssa yhteensoveltu-maton. Suojan epääminen tietokannoilta, joilla on useita tarkoituksia, olisi nimittäin ristiriidassa investointien kannustamista koskevan tavoitteen kanssa. Tämä olisi huomattava este monikäyttöisiin tietokantoihin tehtäville investoinneille.

61. Pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva tietokanta on esimerkki tästä, koska tietokanta valmistetaan myös ottelujärjestyksen organisointitarkoitusta varten. Se, että kutakin tarkoitusta varten valmistettaisiin aina oma — mahdollisesti melkein identtinen — tietokanta, olisi ristiriidassa perustavanlaatuisten taloudellisten näkökohtien kanssa,

eikä tällaisen vaatimuksen saa väittää johtuvan direktiivistä.

kannan sisällön "keräämiseen", "varmistamiseen" tai "esittämiseen" tehtyjä investointeja.

62. Sen arvioimisessa, onko pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva investointi huomattava, on kysymys edellä mainittujen arviointiperusteiden soveltamisesta yksittäistapauksen tosiseikastoon. EY 234 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisumenettelyssä noudatettavan tehtävienjaon mukaan tämä kuuluu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan. Tietokantaan tehtyjä investointeja arvioitaessa on joka tapauksessa otettava lukuun ottelujärjestyksen laatimisessa huomioon otettavat seikat, kuten esimerkiksi pelin kiinnostavuus katsojien näkökulmasta, vedonvälittäjien edut, seurojen kautta tapahtuva markkinointi, kyseisellä paikalla suunniteltuna ajankohtana järjestettävät muut tapahtumat, ottelujen asianmukainen maantieteellinen jakautuminen sekä yleistä järjestystä koskevien ongelmien välttäminen. Huomioon on lopuksi otettava myös ottelujen lukumäärä. Näyttövelvollisuus sen osalta, mitä investointeja on tehty, on sillä, joka vetoaa sui generis -oikeuteen.

64. Lähtökohtana on pidettävä sui generis -oikeudelle asetettua suojaamistavoitetta eli tietokannan valmistamiselle annettavaa suojaa. Valmistamista voidaan siten pitää keräämisen, varmistamisen ja esittämisen yläkäsitteenä.³⁰

65. Pääasian oikeudenkäynnissä on kysymys runsasta keskustelua herättäneestä oikeudellisesta ongelmasta eli siitä, suojataanko direktiivillä paitsi olemassa olevia tietoja myös valmistajan luomia uusia tietoja ja jos suojataan, missä laajuudessa ja mahdollisesti millä edellytyksillä. Jos kerääminen voi kohdistua vain olemassa oleviin tietoihin, myös investointien suoja voi kattaa vain tällaisten tietojen keräämisen. Jos perusteeksi otetaan tämä käsitys keräämisestä, se, saako pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva tietokanta suojaa, riippuu siitä, kohdistuuko kerääminen olemassa oleviin tietoihin.

2. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kerääminen

63. Nyt esillä olevassa asiassa on riidanalaista, onko kysymys direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta keräämisestä. Tässä säännöksessä nimittäin suojataan vain tieto-

66. Jos lähtökohtana kuitenkin käytetään valmistamisen yläkäsitettä eli tietokannan

30 — Guglielmetti, G., "La tutela delle banche dati con diritto sui generis nella direttiva 96/9/CE", *Contratto e impresa. Europa*, 1997, s. 177 ja erityisesti s. 184.

varustamista sisällöllä,³¹ kyseeseen voivat tulla sekä olemassa olevat tiedot että myös luodut uudet tiedot.³²

67. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa käytetyn keräämisen käsitteen ja 39 perustelukappaleessa mainittujen toimintojen vertailu voisi tuoda asiaan selvyyttä. Heti aluksi on kuitenkin syytä huomauttaa, että eri kieliveriot poikkeavat toisistaan.

68. Kun tarkastellaan 7 artiklan 1 kohdan saksankielisessä versiossa käytettyä käsitettä *Beschaffung* (hankkiminen), on todettava, että se voi koskea vain olemassa olevia tietoja, koska hankkia voidaan vain jotakin jo olemassa olevaa. Tältä kannalta katsottuna *Beschaffung* on juuri *Erschaffung* (luominen) vastakohta. Samaan tulokseen päädytään tulkitseamalla portugalin-, ranskan-, espanjan- ja englanninkielisiä versioita, jotka kaikki perustuvat latinan sanaan *obtenere* eli saada. Myös suomen- ja tanskankieliset versiot puoltavat suppeaa tulkintaa. Saksan- ja englanninkielisten versioiden laaja tulkinta, johon useat osapuolet ovat päätyneet, perustuu näin ollen erehdykseen.

69. Lisäviitteitä siitä, mikä on direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun keräämisen oikea tulkinta, voitaisiin saada direktiivin 39 perustelukappaleesta, joka on sui generis -oikeuden kohdetta koskeva alustava perustelukappale. Tässä perustelukappaleessa mainitaan suojattavien investointien osalta vain kaksi toiminnan tyyppiä eli sisällön "laatiminen" (*Beschaffung*) ja "kokoaminen" (*Sam-meln*). Eri kieliversioiden eroavaisuudet aiheuttavat kuitenkin ongelmia myös tältä osin. Useimmissa kieliversioissa käytetään ensin mainitusta toiminnasta samaa käsitettä kuin 7 artiklan 1 kohdassa. Käytetyt käsitteet eivät lisäksi aina kuvaa samaa toimintaa mutta tarkoittavat kuitenkin pohjimmiltaan tietokannan sisällön hakemista ja kokoamista.

70. Kieliversioita, joiden 39 perustelukappaleessa käytetään kahta direktiivin 7 artiklan 1 kohdasta poikkeavaa käsitettä, on tulkittava niin, että molempia mainittuja toimintoja pidetään direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun keräämisen alamuotoina. On tosin kysyttävä, miksi 39. perustelukappaleessa kuvaillaan tarkemmin vain keräämistä mutta ei varmistamista tai esittämistä. Jälkimmäiset tulevat esiin vasta 40 perustelukappaleessa.

31 — Calame, A. E., *Der rechtliche Schutz von Datenbanken unter besonderer Berücksichtigung des Rechts der Europäischen Gemeinschaften*, 2002, s. 115, alaviite 554.

32 — Edellä alaviitteessä 21 mainittu Grützacherin teos, s. 330 ja 331 ja edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 152.

71. Kieliversioita, joiden 39 perustelukappaleessa käytetään samaa käsitettä kuin direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa, on sitä vastoin tulkittava niin, että 39. perustelukappaleessa käytetty keräämisen käsite on ymmärrettävä suppeammaksi, kun taas direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa käytetty keräämisen käsite on ymmärrettävä laajaksi eli sellaiseksi, että se kattaa myös toisen 39. perustelukappaleessa mainitun toiminnan.

72. Kaikki kieliversiot sallivat näin ollen tulkinnan, jonka mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kerääminen ei kata puhdasta tietojen tuottamista eli niiden aikaansaamista³³ eikä siis valmisteluvaihetta.³⁴ Jos tietojen luominen kuitenkin osuu yhteen tietojen kokoamisen ja läpikäymisen kanssa, direktiivin mukainen suoja on voimassa.

73. Tässä yhteydessä on muistutettava, ettei niin sanottua spin-off-teoriaa voida noudattaa. Myöskään tietokannan sisällön keräämisen tavoitteella ei tämän vuoksi voi olla mitään merkitystä.³⁵ Tämä tarkoittaa kuitenkin, että suojaa on mahdollista saada myös silloin, kun kerääminen on aluksi tapahtunut muuta toimintaa kuin kyseisen tietokannan valmistamista varten. Direktii-

villä nimittäin suojataan tietojen keräämistä myös silloin, kun kerääminen ei ole tapahtunut tietokantaa silmällä pitäen.³⁶ Tämä puoltaa myös sitä, että ulkoinen tietokanta, joka perustuu sisäiseen tietokantaan, kuuluu suojan alaan.

74. On kansallisen tuomioistuimen tehtävä arvioida Fixturesin toimintoja keräämisen käsitteestä edellä kehitellyn tulkinnan perusteella. Kysymys on tällöin ensi sijassa tietojen luonnehdinnasta ja niiden käsittelystä siitä lähtien, kun ne on saatu, siihen sakka, kun ne on tallennettu oikeudenkäynnin kohteena olevaan tietokantaan. On arvioitava, miten ottelujärjestysten laatimista eli pääasiallisesti joukkueiden nimien kokoamista ja otteluparien yhdistämistä yksittäisten ottelujen paikkaan ja ajankohtaan on arvioitava. Siihen, että nyt esillä olevassa asiassa on kysymys olemassa olevista tiedoista, viittaa se, että ottelujärjestys on tulosta useiden tahojen, erityisesti poliisiviranomaisten, seurojen ja kannattajajyhdistysten, sopimuksesta. Myös siitä, että tiedot on — kuten useat osapuolet ovat todenneet — luotu muuhun tarkoitukseen kuin tietokannan valmistamiseen, voitaisiin päätellä, että kysymys on olemassa olevista tiedoista.

33 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 152.

34 — Edellä alaviitteessä 30 mainittu Guglielmettin artikkeli, s. 184 ja edellä alaviitteessä 27 mainittu Karnellin artikkeli, s. 993.

35 — Esiin tuotujen näkökantojen osalta ks. edellä alaviitteessä 29 mainittu Hugenholtzin artikkeli, s. 161 ja erityisesti s. 164, alaviite 19.

36 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 5 kohta.

75. Vaikka oikeudenkäynnin kohteena olevia toimintoja luonnehdittaisiin uusien tietojen luomiseksi, kysymys voisi silti olla direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta keräämisestä. Näin olisi, jos tiedot luotaisiin samanaikaisesti kuin niitä käsitellään eikä tietojen luomista voitaisi erottaa niiden käsittelystä.

3. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu varmistaminen

76. Tietokannan käyttäminen ottelujen järjestämiseen samoin kuin ottelujen taloudelliseen hyödyntämiseen edellyttää oikeudenkäynnin kohteena olevan tietokannan sisällön jatkuvaa varmistamista. Asiakirja-aineistosta ilmenee, että tietokannan oikeellisuutta valvotaan jatkuvasti. Jos tällaisessa valvonnassa ilmenee, että muutokset ovat välttämättömiä, vaadittavat mukautukset toteutetaan.

77. Ei haittaa mitään, vaikka jotkut näistä mukautuksista eivät ole tietokannan sisällön varmistamista. Se, että on olemassa sui generis -oikeuden kattama kohde, edellyttää vain, että jotkin toteutetuista toiminnoista ovat luokiteltavissa direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi varmistamiseksi ja että huomattavat investoinnit kohdistuvat vähintäänkin myös siihen toimintojen osaan, jonka 7 artikla kattaa.

4. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu esittäminen

78. Sui generis -oikeuden kohteena on tietokannan sisällön keräämisen ja varmistamisen ohella myös sen esittäminen. Tähän ei kuulu vain tietokannan käyttäjälle esitettävä näkymä eli ulkoinen taso vaan myös käsitetaso, kuten sisällön rakenteen kuvaus. Tiedonvalmistelua pystytään yleensä parantamaan hakemistojärjestelmällä ja sanastolla. Kuten 20 perustelukappaleesta ilmenee, myös tällaiset tietokannan käyttämistä koskevat osat voivat saada direktiivin mukaista suojaa.³⁷

C Oikeuden sisältö

79. Aluksi on muistutettava, että sui generis -oikeuden käyttöönottolla ei ole tarkkaan ottaen pyritty lähentämään jäsenvaltioiden lainsäädäntöä vaan sillä on tietoisesti pyritty luomaan uusi oikeus.³⁸ Uusi oikeus ylittää aikaisemmat levitys- ja toisintamisoikeudet. Tämä on otettava huomioon myös tulkit-

37 — Edellä alaviitteessä 31 mainittu Calamen teos, s. 116.

38 — Edellä alaviitteessä 22 mainittu yhteinen kanta (EY) N:o 20/95, 14 kohta.

taessa sitä, mitkä ovat kiellettyjä toimia. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa olevat legaalimääritelmät saavat vastaavasti erityisen merkityksen.

kiellettyjä. Kiellettävissä olevia ja siten kiellettyjä toimia ovat ensinnäkin kopiointi ja toiseksi uudelleenkäyttö. Kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteiden legaalimääritelmät ovat direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa.

80. Direktiivin 7 artikla sisältää ensi näkemältä kaksi kieltoäännösten ryhmää tai oikeudenhaltijan eli tietokannan valmistajan näkökulmasta katsottuna kaksi erilaista oikeuksien luokkaa. Tämän artiklan 1 kohdassa säädetään tietokannan olennaista osaa koskevasta kiello-oikeudesta, kun taas 5 kohdassa kielletään määrätyt tietokannan epäolennaisiin osiin kohdistuvat toimet. Jos lähtökohtana pidetään olennaisen ja epäolennaisen välistä suhdetta, 5 kohta voidaan kuitenkin ymmärtää myös 1 kohdasta ilmenevän poikkeuksen poikkeukseksi.³⁹ Direktiivin 7 artiklan 5 kohdalla on tarkoitus estää 1 kohdassa säädetyn kiellon kiertäminen,⁴⁰ joten sitä voidaan luonnehtia myös suojalausekkeeksi.⁴¹

82. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetty kiello ei kuitenkaan ole voimassa rajoituksetta, vaan se edellyttää, että kielletty toimi kohdistuu tietokannan koko sisältöön tai olennaiseen osaan.

83. Tämän vuoksi seuraavaksi on käsiteltävä molempia tunnusmerkistötekijöitä pitäen lähtökohtana direktiivin 7 artiklan 1 ja 5 kohdan soveltamisen kannalta ratkaisevassa asemassa olevaa edellytystä, joka koskee "olennaista" tai "epäolennaista" osaa. Tämän jälkeen on tarkasteltava 1 ja 5 kohdan mukaisia kiellettyjä toimia.

81. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään valmistajan oikeudesta kieltää määrätyt toimet. Siitä ilmenee samalla, että nämä toimet, jotka valmistaja voi kieltää, ovat

1. Tietokannan olennaiset tai epäolennaiset osat (ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys)

a) Yleisiä huomioita

84. Asian käsittelyssä on väitetty, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa kielletään vain

39 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Gasterin teos, 492 kohta.

40 — Hornung, O., *Die EU-Datenbank-Richtlinie und ihre Umsetzung in das deutsche Recht*, 1998, s. 116 ja 117; edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 180 ja von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 16 kohta.

41 — Edellä alaviitteessä 22 mainittu yhteinen kanta (EY) N:o 20/95, 14 kohta.

sellaiset toimet, jotka johtavat siihen, että tiedot on järjestetty yhtä järjestelmällisellä ja menetelmällisellä tavalla kuin alkuperäisessä tietokannassa ja että niihin on samalla tavoin mahdollistettu yksilöllinen pääsy.

85. Tämä väite on ymmärrettävä niin, että siinä asetetaan edellytys sui generis -oikeuden soveltamiselle. Se, onko tällainen edellytys todella olemassa, on ratkaistava oikeuden kohdetta koskevien säännösten perusteella, erityisesti niiden 7 artiklan 1 kohdassa kiellettyjä toimia koskevien legaaliääritelmiä perusteella, joista on säädetty 7 artiklan 2 kohdassa.

86. Sen enempää 7 artiklan 1 kohdassa kuin 7 artiklan 5 kohdassakaan ei säädetä edellä mainitusta edellytyksestä nimenomaisesti eikä edes viitata siihen. Siitä, että ”järjestetty järjestelmällisellä tai menetelmällisellä tavalla” mainitaan 1 artiklan 2 kohdassa nimenomaisesti, kun taas 7 artiklassa sitä ei mainita lainkaan, voidaan pikemminkin tehdä se vastakohtaispäätelmä, ettei yhteisön lainsäätäjät nimenomaan ole halunnut tehdä tästä arviointiperusteesta 7 artiklan soveltamisen edellytystä.

87. Myös direktiivin tarkoitus puhuu tätä lisäedellytystä vastaan.

88. Tällainen lisäedellytys nimittäin vesittäisi 7 artiklassa säädetyn suojan, koska tässä säännöksessä asetettu kieltä voitaisiin kiertää yksinkertaisesti muuttamalla tietokannan osia.

89. Se, että myös tietokannan sisällön muuntaminen siten, että siitä tulee uusi, halutaan direktiivissä kieltää mahdollisena loukkaavana toimena, ilmenee 38. perustelukappaleesta, jossa viitataan tähän vaaraan ja tekijänoikeudellisen suojan riittämättömyyteen.

90. Direktiivillä nimenomaan luodaan uusi oikeus, mitä ei voida kiistää myöskään vetoamalla 46 perustelukappaleeseen, joka koskee toista näkökohtaa.

91. Edes 45 perustelukappale, jonka mukaan tekijänoikeudellista suojaa ei pidä ulottaa pelkkiin tosiasioihin tai tietoihin, ei puolla lisäedellytystä. Tämän lisäedellytyksen hylkääminen ei kuitenkaan merkitse, että suoja koskee myös itse tietoja tai etenkin yksittäisiä tietoja. Suojan kohteena on ja pysyy tietokanta.

92. Tämän perusteella on siis katsottava, ettei se, että järjestelmällinen tai menetel-

mallinen esitystapa on sama kuin alkuperäisessä tietokannassa, ole tietokantaan kohdistuvien toimien lainmukaisuuden arvioinnissa käytettävä peruste. Ei siis lähtökohtaisesti pidä paikkaansa, ettei direktiivillä suojata tietoja, joita muutetaan tai jotka yhdistellään rakenteellisesti eri tavalla.

b) Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tietokannan sisällön olennaisen osan käsite

93. Tällä ennakkoratkaisukysymyksellä yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään tulkitsemaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tietokannan sisällön olennaisen osan käsitettä. Direktiivin muista keskeisistä käsitteistä poiketen tästä ei ole legaalimääritelmää. Määritelmä on hylätty lainsäädäntömenettelyn kuluessa, tarkemmin sanottuna yhteisessä kannassa.

94. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään kahdesta vaihtoehdosta. Kuten jo kohdan sanamuodosta ilmenee, olennaisuus voi johtua kahdenlaisesta syystä, määrästä tai laadusta. Tätä yhteisön lainsäätäjän valitse-

maa rakennetta on tulkittava niin, että osa voi olla olennainen, vaikka se ei ole olennainen määrällisesti vaan laadullisesti. Käsitte, jonka mukaan myös vähimmäismäärän on aina ylityttävä, on tämän vuoksi hylättävä.

95. Määrää koskeva vaihtoehto on ymmärrettävä niin, että kielletyn toimen kohteena olevan tietokannan osan laajuus on selvitetty. Tässä yhteydessä nousee esiin kysymys, onko noudatettava suhteellista vai absoluuttista tarkastelutapaa. Tämä tarkoittaa sitä, onko toimen kohteena olevan osan laajuutta verrattava tietokannan koko sisältöön⁴² vai onko toimen kohteena olevaa osaa arvioitava sellaisenaan.

96. Tältä osin on huomautettava, että suhteellinen tarkastelutapa on omiaan asettamaan suurten tietokantojen valmistajat huomompaan asemaan,⁴³ koska asianomaisen osan olennaisuus vähenee koko ajan kokonaislaajuuden kasvaessa. Täydentävällä laadua koskevalla arvioinnilla voitaisiin tällaisessa tapauksessa kuitenkin tasoittaa tilannetta sillä tavoin, että vaikka kyseessä on suhteellisesti pieni osa, sitä voitaisiin kaikesta huolimatta pitää laadullisesti olennaisena. Yhtä hyvin olisi mahdollista yhdistää molemmat määrälliset tarkastelutavat. Myös suhteellisesti pientä osaa voitaisiin tällöin pitää olennaisena sen absoluuttisen koon vuoksi.

42 — Useiden joukosta ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 15 kohta.

43 — Edellä alaviitteessä 21 mainittu Grützacherin teos, s. 340.

97. Lisäksi on kysyttävä, voidaanko määrää koskeva arviointi yhdistää laatua koskevaan arviointiin. Tämä tulee kylläkin kysymykseen vain tapauksissa, joissa laatua koskeva arviointi on ylipäänsä mahdollinen. Jos näin on, mikään ei estä sitä, että toimen kohteena olevia osia arvioidaan molemmilla menetelmillä.

98. Teknisellä tai taloudellisella arvolla on joka tapauksessa merkitystä laatua koskevassa arvioinnissa.⁴⁴ Tässä yhteydessä huomioon voidaan ottaa myös sellainen osa, joka ei kylläkään ole laaja mutta joka on arvoltaan olennainen. Urheilualan luetteloiden arvoa osoittavista seikoista on mainittu esimerkkinä niiden täydellisyys ja tarkkuus.

99. Tietokannan asianomaisen osan taloudellista arvoa mitataan yleensä kysynnän laskuna,⁴⁵ joka johtuu siitä, että osan kopiointi ja uudelleenkäyttö eivät tapahdu markkinaehdoin vaan muulla tavalla. Asianomaista osaa eli erityisesti taloudellista arvoa voidaan kuitenkin arvioida myös kopiointia tai uudelleenkäyttöä harjoittavan toimijan näkökulmasta niin, että mittapuuna käytetään tälle toimijalle syntynyttä säästöä.

44 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Gasterin teos, 495 kohta; edellä alaviitteessä 21 mainittu Grützmacherin teos, s. 340 ja von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 15 kohta.

45 — Edellä alaviitteessä 14 mainittu Krähnin teos, s. 162.

100. Koska direktiivin 7 artiklalla pyritään suojaamaan investointeja, olennaisuutta arvioitaessa on aina otettava huomioon myös valmistajan tekemät investoinnit.⁴⁶ Kuten 42 perustelukappaleesta ilmenee, kopiointia ja uudelleenkäyttöä koskeva kielto auttaa estämään sitä, että investoinneille aiheutuisi vahinkoa.⁴⁷

101. Tietokannan asianomaisen osan arvoa määritettäessä perusteena voidaan siis käyttää myös investointeja, erityisesti keräämisestä aiheutuneita kustannuksia.⁴⁸

102. Direktiivissä ei ole myöskään olennaisuuden alarajaa koskevaa legaalmääritelmää. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu yksimielisesti, että yhteisön lainsäätäjä on tietoisesti jättänyt rajanvedon oikeuskäytännön tehtäväksi.⁴⁹

46 — Vrt. edellä alaviitteessä 30 mainittu Guglielmettin artikkeli, s. 186; edellä alaviitteessä 14 mainittu Krähnin teos, s. 161 ja edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 172.

47 — Erään käsityksen mukaan tältä osin riittää abstrakti vahingoittamistaipumus, ks. edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 173; vrt. edellä alaviitteessä 19 mainittu Speyartin artikkeli, s. 171 ja erityisesti s. 174.

48 — Doutrelepont, C., "Le nouveau droit exclusif du producteur de bases de données consacré par la directive européenne 96/9/CE du 11 mars 1996: un droit sur l'information?", *Mélanges en hommage à Michel Waelbroeck*, 1999, s. 903 ja erityisesti s. 913.

49 — Edellä alaviitteessä 48 mainittu Doutrelepontin artikkeli, s. 913; edellä alaviitteessä 13 mainittu Gasterin teos, 496 kohta; edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 171 ja von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 15 kohta.

103. Olennaisuutta ei saa kuitenkaan asettaa riippumaan siitä, onko tapahtunut olennainen vahinko.⁵⁰ Sen perusteella, että eräässä perustelukappaleessa — eli 42 perustelukappaleen lopussa — todetaan tämänsuuntaisesti, ei nimittäin vielä saa asettaa suojan saamisen alarajaa näin korkealle. On lisäksi kyseenalaista, voidaanko "olennaista vahinkoa" ylipäänsä käyttää arviointiperusteena olennaisuutta määriteltäessä, koska 42 perustelukappale voidaan ymmärtää myös siten, että "olennaista vahinkoa" on pidettävä lisäedellytyksenä, joka koskee tapausta, jossa on kysymys olennaisesta osasta eli jossa olennaisuus on jo varmistunut. Edes direktiivin kahdeksannessa perustelukappaleessa mainittu kiellettyjen toimien vaikutus eli "vakavat taloudelliset ja tekniset seuraukset" ei oikeuta liian tiukkaa arviointia vahingon aiheutumisen osalta. Molempien perustelukappaleiden tarkoitus on pikemminkin korostaa sitä, että tietokantojen suojaaminen on taloudellisesti välttämätöntä.

104. Tietokannan asianomaisten osien arvioinnin osalta on todettava olevan kiistatonta, että toimet toteutetaan viikoittain. Tämän vuoksi on kysyttävä, onko suhteellista tarkastelutapaa noudatettaessa asianomaisia osia verrattava koko tietokantaan vai kyseessä olevan viikon muodostamaan kokonaisuuteen. Olisi lisäksi ajateltavissa, että kaikki kunakin viikkona kyseessä olevat osat laskettaisiin yhteen koko pelikauden ajalta ja että vasta näin saatua yhteismäärää verrattaisiin koko tietokantaan.

105. Vain sellainen vertailu, jossa käytetään samaa ajallista perustaa sekä asianomaisten osan että koko tietokannan osalta, on sopu-soinnussa sui generis -oikeudelle asetetun tavoitteen mukaisen tulokannan kanssa. Tällaisessa vertailussa voidaan käyttää perustana joko viikkoa tai pelikautta. Jos kyseessä on yli puolet otteluista, asianomaista osaa voidaan joka tapauksessa pitää olennaisena. Myös osuus, joka on alle puolet kaikista otteluista, voi kuitenkin olla riittävä, jos osuus joistakin peliluokista, esimerkiksi valioliigasta, on suurempi.

106. Absoluuttista tarkastelutapaa noudatettaessa kyseisiä osia lasketaan yhteen niin pitkään, että osien olennaisuutta koskeva alaraja ylittyy. Näin voidaan määrittää, mistä ajankohdasta lähtien voidaan sanoa, että toimi kohdistuu olennaisiin osiin.

2. Tietokannan sisällön olennaiseen osaan liittyvät kiellot (toinen ennakkoratkaisukysymys ja kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäisen osa)

107. Siitä, että valmistajalla on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan perusteella oikeus kieltää

50 — Näin kuitenkin edellä alaviitteessä 27 mainittu Karnellin artikkeli, s. 1000 ja edellä alaviitteessä 14 mainittu Krähnin teos, s. 163.

tietyt toimet, voidaan päätellä, että nämä toimet eli kopiointi ja uudelleenkäyttö ovat kiellettyjä. Eräissä perustelukappaleissa⁵¹ näitä toimia kutsutaan näin ollen ”luvatto-miksi”.

108. Seuraavaksi tulkitaan kopioinnin ja uudelleenkäytön käsitteitä. Tässä tarkoituksessa on tulkittava direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa olevia vastaavia legaalimääritelmiä. Myös tässä yhteydessä on muistutettava siitä direktiiville asetetusta tavoitteesta, että käyttöön otetaan uudentyyppinen oikeus. Tämä on molempia käsitteitä tulkittaessa otettava huomioon suuntaviivana.

109. Molempien kiellettyjen toimien osalta pitää paikkansa, ettei tietokannan sisällön käyttäjän tavoitteella tai tarkoituksella ole merkitystä. Ratkaisevaa ei ole myöskään se, onko käyttö puhtaasti kaupallista. Merkitystä on vain kummassakin legaalimääritelmässä mainituilla tunnusmerkeillä.

110. Samoin molempien kiellettyjen toimien osalta pitää paikkansa, että 7 artiklan 5 kohdasta poiketen kyseeseen tulevat muutkin kuin jatkuvat ja järjestelmälliset toimet. Koska 1 kohdassa kiellettyjen toimien on

kohdistuttava tietokannan sisällön olennaisiin osiin, yhteisön lainsäätäjä asettaa näille toimille vähemmän vaatimuksia kuin 5 kohdassa, joka koskee epäolennaisia osia.

111. Tässä yhteydessä on huomautettava direktiivissä olevasta rakenteellisesta virheestä.⁵² Koska myös 7 artiklan 2 kohdassa oleva legaalimääritelmä koskee tietokannan koko sisältöä tai olennaista osaa, siinä asetetaan tarpeettomasti toiseen kertaan jo 1 kohdassa säädetty edellytys. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa säädetty legaalimääritelmä johtaa 7 artiklan 5 kohdan yhteydessä jopa ristiriitaan. Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa nimittäin kielletään epäolennaisien osien kopiointi ja uudelleenkäyttö. Jos kopiointia ja uudelleenkäyttöä tulkittaisiin nyt 7 artiklan 2 kohtaan sisältyvän legaalimääritelmän mukaisesti, päädyttäisiin siihen — erikoiseen — lopputulokseen, että 7 artiklan 5 kohdassa kielletään tietyt epäolennaisia osia koskevat toimet vain silloin, kun nämä toimet kohdistuvat tietokannan koko sisältöön tai olennaisiin osiin.

112. Useat osapuolet ovat viitanneet myös kilpailunäkökohtaan. Tämän näkökohdan osalta on otettava huomioon, että direktiivin lopullinen versio ei sisällä komission alun perin kaavailmaa pakkolisenssisääntelyä.

51 — Ks. esim. 8, 41, 42, 45 ja 46 perustelukappale [viimeksi mainitun perustelukappaleen suomenkielisessä versiossa ei ole luvaton-sanaa].

52 — Ks. edellä alaviitteessä 21 mainittu Koumantosin artikkeli, s. 121.

113. Tietokannan valmistajalle annettavan laajan suojan vastustajat pelkäävät, että laajaan suojaan liittyy vaara monopolien muodostumisesta erityisesti tähän saakka vapaasti käytettävissä olleiden tietojen osalta, jolloin määräävässä markkina-asemassa oleva valmistaja voisi käyttää tätä asemaansa väärin. Tältä osin on muistutettava, ettei direktiivi estä primaarioikeuden eikä johdetun oikeuden kilpailusääntöjen soveltamista. Tietokannan valmistajan kilpailunvastainen käyttäytyminen kuuluu edelleenkin näiden sääntöjen soveltamisalaan. Tämä ilmenee sekä direktiivin 47 perustelukappaleesta että 16 artiklan 3 kohdasta, jonka mukaan komissio tarkastelee, onko sui generis -oikeuden soveltaminen aiheuttanut määräävän markkina-aseman väärinkäytöksiä tai muita haittoja.

yhteisön oikeuteen sisältyvien kilpailuoikeudellisten välineiden soveltaminen on pakollista niitä koskevissa asioissa.

116. Sellaisen tietokannan, joka ei ole tietojen käyttäjän tiedossa, sisällön muodostavien tietojen suojan osalta on todettava, että direktiivissä kielletään vain tietyt toimet eli kopiointi ja uudelleenkäyttö.

117. Direktiivissä säädetty kopiointikielto edellyttää tietoisuutta tietokannasta, mutta näin ei välttämättä tarvitse olla uudelleen käytön osalta. Tähän ongelmakokonaisuuteen on siis palattava uudelleenkäyttöä tarkasteltaessa.

114. Nyt esillä olevassa asiassa on kiinnitetty huomiota myös vapaasti käytettävissä olevien tietojen oikeudelliseen kohteluun. Asiassa huomautuksia esittäneiden hallitusten kanta tähän on se, että direktiivillä ei suojata julkisia tietoja.

a) Direktiivin 7 artiklassa tarkoitettu kopioinnin käsite

115. Tässä yhteydessä on ensinnäkin korostettava, että suoja koskee vain tietokannan sisältöä eikä tietojen sisältöä. Vaaraa, että suoja kattaisi myös tietokantaan sisältyvän informaation, voidaan yhtäältä torjua sillä, että direktiiviä tulkitaan tältä osin vastaavasti suppeasti, kuten nyt ehdotetaan. Toiseksi on todettava, että kansalliseen oikeuteen ja

118. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kopioinnin käsitettä tulkittaessa on otettava huomioon 7 artiklan 2 kohdan a alakohdassa oleva legaalmääritelmä.

119. Määritelmän ensimmäisenä osana on tietokannan sisällön siirtäminen tallennus-

alustalta toiselle, mikä voi olla pysyvää tai väliaikaista. Käytetystä ilmaisusta ”millä tavalla ja missä muodossa tahansa” voidaan päätellä, että yhteisön lainsäätäjä on antanut kopioinnin käsitteelle laajan merkityssisällön.

120. Käsite ei tämän vuoksi kata pelkästään siirtämistä samantyyppiselle tallennusosalu-⁵³ vaan myös siirtämisen toiselle tallennusalusluokalle.⁵⁴ Myös pelkkä painaminen kuuluu näin ollen kopioinnin käsitteen alaisuuteen.

121. On lisäksi täysin selvää, ettei kopiointia saa ymmärtää niin, etteivät kopioidut osat sen jälkeen enää saisi sisältyä tietokantaan, jotta kieltö olisi voimassa. Kopiointia ei kuitenkaan pidä tulkita myöskään niin laajasti, että sillä tarkoitettaisiin myös epäsuoraa siirtämistä. Pikemminkin edellytetään suoraa siirtämistä toiselle tallennusalusluokalle. Uudelleenkäytöstä poiketen tältä osin ei kuitenkaan vaadita minkäänlaista julkisuutta. Myös yksityinen siirtäminen riittää.

122. Määritelmän toisen osan eli sen, miltä osin tietokanta on toimen kohteena (”koko

sisältö tai sen olennainen osa”), osalta voidaan viitata olennaisuutta koskeviin toteamuksiin.

123. On kansallisen tuomioistuimen tehtävä soveltaa edellä esiin tuotuja arviointiperusteita pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevaan yksittäistapauksen tosiseikastoon.

b) Direktiivin 7 artiklassa tarkoitettu uudelleenkäytön käsite

124. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa olevasta legaalmääritelmästä ilmenee, että uudelleenkäytössä on kysymys saattamisesta yleisön saataville.

125. Yhteisön lainsäätäjä on sillä, että se on tietoisesti käyttänyt käsitettä uudelleenkäyttö käsitteen hyödyntäminen sijasta, halunnut osoittaa selvästi, että suojaa on annettava myös muiden kuin kaupallisten käyttäjien toimia vastaan.

126. Legaalmääritelmässä mainitut uudelleenkäytön keinot, kuten ”kopioiden levittä-

53 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 19 kohta.

54 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Gasterin teos, 512 kohta.

minen", "vuokraaminen" ja "onlinesiirto", on ymmärrettävä pelkästään esimerkkiluetteloksi, mikä ilmenee lisämaininnasta "tai muulla siirtotavalla".

127. Käsitettä "saattaminen — — saataville" on epätietoisuuden vallitessa tulkittava laajasti,⁵⁵ kuten 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa käytetty lisäilmaisu "mitä tahansa" osoittaa. Käsite ei sitä vastoin kata pelkkiä ajatuksia⁵⁶ tai tietokannan perusteella tapahtuvaa tietojenhakua sellaiseenaan.⁵⁷

128. Useat osapuolet ovat väittäneet, että tiedot ovat julkisia. Se, onko näin, liittyy yksittäistapauksen tosiseikaston arvioimiseen, joka kuuluu kansallisen tuomioistuinten tehtäviin.

129. Vaikka kansallinen tuomioistuin katsoisi, että tiedot ovat julkisia, ei vielä ole poissuljettua, että julkisia tietoja sisältävät tietokannan osat saavat kaikesta huolimatta suojaa.

130. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdan b alakohdassa nimittäin säädetään myös oikeuden raukeamisesta. Raukeaminen tapahtuu vain määrätyillä edellytyksillä. Erään edellytyksen sanamuoto on seuraava: "ensimmäisen kerran myynyt tietokannan kopion". Siitä voidaan päätellä, että raukeaminen voi tapahtua vain tällaisten aineellisten kohteiden osalta. Jos uudelleenkäyttöä harjoitetaan jollain muulla tavalla kuin kopion avulla, raukeamista ei tapahdu. Onlinesiirron osalta tämä todetaan 43 perustelukappaleessa myös nimenomaisesti. Sui generis -oikeus ei siis ole voimassa vain silloin, kun kyseessä on ensimmäinen "saattaminen yleisön saataville".

131. Koska direktiivissä ei oteta huomioon niiden toimien lukumäärää, jotka seuraavat ensimmäistä "saattamista yleisön saataville", tällä lukumäärällä ei voi olla mitään merkitystä. Jos kyse on tietokannan sisällön olennaisesta osasta, se on suojattu myös silloin, kun se hankitaan riippumattomasta lähteestä, kuten lehdistöstä tai Internetistä, eikä tietokannasta itsestään. Kopioinnista poiketen uudelleenkäyttö kattaa nimittäin myös epäsuorat keinot tietokannan sisällön hankkimiseksi. Tunnusmerkistötekijää "siirto" on näin ollen tulkittava laajasti.⁵⁸

55 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 27 kohta.

56 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 31 kohta.

57 — Edellä alaviitteessä 21 mainittu Grützmacherin teos, s. 336.

58 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 38 kohta.

132. On kansallisen tuomioistuimen tehtävä soveltaa esiin tuotuja arviointiperusteita pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevaan yksittäistapauksen tosiseikastoon.

3. Tietokannan sisällön epäolennaisiin osiin liittyvät kiellot (toinen ennakkoratkaisukysymys ja kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen ensimmäinen osa)

133. Kuten edellä on todettu, direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa kielletään tietokannan sisällön epäolennaisien osien kopiointi tai uudelleenkäyttö. Tämä säännös eroaa näin ollen 7 artiklan 1 kohdasta ensinnäkin siten, että kaikkea kopiointia ja uudelleenkäyttöä ei ole kielletty vaan ainoastaan kvalifioitu kopiointi ja uudelleenkäyttö. Toiminnan on oltava ”jatkuvaa ja järjestelmällistä”. Toiseksi 5 kohdan mukainen kiello eroaa 1 kohdan mukaisesta kiellosta kohteeltaan. Ensin mainittu koskee jo epäolennaisia osia. Kolmanneksi direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa säädetään, että kielletyillä toimilla on oltava määrätty vaikutus, millä kompensoidaan sitä, että siinä asetetaan asianomaiselle osalle lievempi vaatimus kuin 1 kohdassa. Tältä osin 5 kohdassa säädetään kahdesta vaihtoehdosta, sillä kielletyn toimen edellytetään joko olevan tietokannan tavanomaisen käytön vastainen tai aiheuttavan kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan eduille.

134. Säännös on toimen ja vaikutuksen välisen yhteyden osalta ymmärrettävä niin,

ettei siinä vaadita, että jokaisella yksittäisellä toimella on jompikumpi vaikutuksista vaan että tointen kokonaistuloksella on jompikumpi kielletyistä vaikutuksista.⁵⁹ Direktiivin 7 artiklan 5 kohdalla samoin kuin 1 kohdalla pyritään suojaamaan investoinnin kuolettamista koskevaa intressiä.

135. Direktiivin 7 artiklan tulkintaan liittyy kuitenkin yleisesti ongelma, koska direktiivin lopullinen saksankielinen versio on muotoiltu yhteistä kantaa hieman lievemmäksi. Sen mukaan riittää, että toimi ”johtaa” (hinausläuft) jompaankumpaan mainituista vaikutuksista, eikä enää edellytetä, että sillä ”on” (gleichkommt) tällainen vaikutus. Muut kieliversiot on muotoiltu suuremmin, ja niissä pääasiallisesti edellytetään, että kopiointi tai uudelleenkäyttö ovat tietokannan tavanomaisen käytön vastaisia tai aiheuttavat kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan eduille, tai niissä viitataan tavanomaisen käytön vastaisiin tai vahinkoa aiheuttaviin toimiin.

136. Tässä yhteydessä on tarkasteltava läheisiä kansainvälisen oikeuden sääntelyjä. Molemmat direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa säädetty vaikutukset on muotoiltu tarkistettuna Bernin yleissopimuksen 9 artiklan 2 kapaleen mukaisesti ja itse asiassa tässä yleis-

59 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 181 ja von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 18 kohta, alaviite 225.

sopimuksessa säännellyn kolmivaiheisen testin kahden ensimmäisen osan mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan vielä tarkoita, että direktiivin säännöstä ja yleissopimuksen määräystä olisi tulkittava samalla tavoin.

miotta, koska ne on tehty vasta direktiivin antamisen jälkeen.

137. Tarkistetun Bernin yleissopimuksen 9 artiklalla pyritään ensinnäkin eri tavoitteeseen. Tämän määräyksen mukaan sopimuspuolet saavat poiketa tiukasta suojasääntelystä edellyttäen, että noudatetaan kolmivaiheisen testin edellytyksiä. Tämän tyyppisestä rakennelmasta eli jäsenvaltioiden mahdollisuuksista tehdä poikkeuksia säädetään direktiivissä esimerkiksi 9 artiklassa.

140. TRIPS-sopimuksen 13 artiklan tulkintaa koskevat samanlaiset varaukset kuin tarkistettua Bernin yleissopimusta. TRIPS-sopimuksen 13 artikla koskee tarkistetun Bernin yleissopimuksen 9 artiklan tavoin jäsenvaltioiden mahdollisuutta säätää yksinoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia ja poikkeuksia. Tarkistetun Bernin yleissopimuksen 9 artiklasta poiketen siinä on kuitenkin esitetty molemmat vaikutukset eli tavanomaisen käytön vastaisuus ja kohtuuttoman vahingon aiheuttaminen vaihtoehtoina samalla tavoin kuin direktiivissä.

138. Tarkistetun Bernin yleissopimuksen 9 artikla on toiseksi erilainen sillä tavoin, ettei tavanomaisen käytön vastaisuutta ja kohtuuttoman vahingon aiheuttamista ole siinä esitetty vaihtoehtoina, vaan ne ovat kaksi kolmesta kumulatiivisesta soveltamis-edellytyksestä.⁶⁰

141. Nämä toteamukset osoittavat, ettei edellä mainittujen kansainvälisen oikeuden sääntelyjen tulkintaa voida soveltaa direktiivin 7 artiklan 5 kohtaan.

139. Muita kansainvälisen oikeuden sääntelyjä, jotka ovat direktiivin 7 artiklan 5 kohdan kaltaisia, sisältyy TRIPS-sopimuksen 13 artiklaan ja eräisiin WIPOn sopimuksiin. Viimeksi mainitut on kuitenkin jätettävä huo-

142. Direktiivissä kielletyille toimille eli kopioinnille ja uudelleenkäytölle sekä näiden toimien direktiivissä säännellyille vaikutuksille on yhteistä, ettei toimien tarkoituksella ole merkitystä. Koska ei ole olemassa tarkoitusta koskevia säännöksiä, direktiivin 7 artiklan 5 kohdalle ei voida antaa tällaista tulkintaa. Jos yhteisön lainsäätäjä olisi halunnut ottaa tarkoituksen huomioon, se olisi

60 — Ricketson, S., *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works: 1886-1936, 1987*, s. 482.

voinut käyttää 7 artiklassa samanlaista muotoilua kuin esimerkiksi direktiivin 9 artiklan b alakohdassa.

sellaista tietokannan sisällön epäolennaisen osan kopiointia, joka on jatkuvaa mutta ei järjestelmällistä.

a) Jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö

143. Jatkuvuutta ja järjestelmällisyyttä koskevalla edellytyksellä pyritään estämään se, että suoja heikkenisi sellaisten peräkkäisten toimien vuoksi, jotka koskevat kulloinkin vain epäolennaisia osaa.⁶¹

144. Sitä vastoin on epäselvää, säädetäänkö 7 artiklan 5 kohdassa kahdesta vaihtoehdoisesta vai kahdesta kumulatiivisesta edellytyksestä. Tulkinnessa on lähdettävä liikkeelle säännöksen sanamuodosta. Tämä ei kuitenkaan johda mihinkään yksiselitteiseen tulokseen. Eräissä kieliversioissa molemmat tunnusmerkit yhdistetään ja-sanalla⁶² ja toisissa sitä vastoin tai-sanalla.⁶³ Useimmat kieliversiot samoin kuin direktiiville asetettu tavoite viittaavat kuitenkin siihen, että molemmat tunnusmerkit on ymmärrettävä kumulatiiviseksi edellytyksiksi.⁶⁴ Käsite ei siis sisällä

145. Toimi on jatkuva ja järjestelmällinen, kun se toteutetaan säännöllisin väliajoin, esimerkiksi viikoittain tai kuukausittain. Jos aikaväli on lyhyempi ja toimen kohteena kulloinkin oleva osa pieni, toimi on toteutettava useammin, jotta osa, joka kaiken kaikkiaan on toimen kohteena, täyttäisi jommankumman direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa asetetuista edellytyksistä.

b) Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu tavanomaisen käytön käsite

146. Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua tavanomaisen käytön käsitettä tulkittaessa on otettava huomioon tälle suoja-lausekkeelle asetettu tavoite. Tämä tavoite ilmenee erityisesti direktiivin johdanto-osasta. Direktiivin 42 perustelukappaleen mukaan tietyt toimet on kielletty sen vuoksi, että estettäisiin investoinnille aiheutuva vahinko. Direktiivin 48 perustelukappaleessa todetaan nimenomaisesti, että direktiiviin perustuvan suojan tavoite on ”korvauksen takaami[nen] tietokannan valmistajille”.

61 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu Gasterin teos, 558 kohta.

62 — Useimmat romaanisten kielten kieliversiot sekä saksan-, englannin- ja kreikankielinen versio.

63 — Espanjan-, ruotsin- ja suomenkielinen versio.

64 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 181 ja von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 7 artiklaa koskeva 17 kohta.

147. Tämä osoittaa, että tavanomaisen käytön käsitettä on tulkittava laajasti. Ilmaisua ”käytön vastai[nen]” ei näin ollen saa ymmärtää yksinomaan teknisessä mielessä siten, että se tarkoittaisi vain asianomaisen tietokannan tekniseen käytettävyyteen kohdistuvia vaikutuksia. Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa otetaan pikemminkin huomioon myös ne puhtaasti taloudelliset vaikutukset, joita tietokannan valmistajalle aiheutuu. Kysymys on tavanomaisissa olosuhteissa tapahtuvan taloudellisen käytön suojaamisesta.⁶⁵

148. Direktiivin 7 artiklan 5 kohtaa ei näin ollen sovelleta vain toimiin, jotka johtavat sellaisen kilpailevan tuotteen luomiseen, joka sitten on tietokannan valmistajan harjoittaman tavanomaisen käytön vastainen.⁶⁶

149. Direktiivin 7 artiklan 5 kohta voi yksittäisissä tapauksissa näin ollen kattaa myös käytön potentiaalisilla markkinoilla eli markkinoilla, joita tietokannan valmistaja ei ole vielä hyödyntänyt. Tämän mukaisesti on esimerkiksi riittävää, että kopioija tai uudelleenkäyttäjä välttyy maksamasta lisenssimaksua tietokannan valmistajalle. Tällaisten toimien salliminen nimittäin kannustaisi myös

muita henkilöitä kopioimaan tai uudelleenkäyttämään tietokannan sisältöä lisenssimaksuja maksamatta.⁶⁷ Se, että tietokantaa olisi mahdollista käyttää maksutta, vaikuttaisi vakavasti lisenssien arvoon. Tämä johtaisi tulojen pienenemiseen.

150. Sääntö ei myöskään koske pelkästään tapauksia, joissa tietokannan valmistaja haluaa käyttää sen sisältöä samalla tavalla kuin kopioija tai uudelleenkäyttäjä. Merkitystä ei ole myöskään sillä, ettei tietokannan valmistaja voi lainsäädännössä asetetun kielon perusteella käyttää sen sisältöä samalla tavoin kuin kopioija tai uudelleenkäyttäjä.

151. Lopuksi on todettava, ettei ilmaisua ”käytön vastainen” pidä tulkita niin suppeasti, että vain käytön täydellinen estäminen olisi kiellettyä. Kaikista muista kieliverzioista paitsi saksasta ilmenee, että kieltä sovelletaan jo silloin, kun syntyy ristiriita käytön kanssa, eli jo silloin, kun kysymys on vähäisemmistä kielteisistä vaikutuksista. Myös alaraja, jonka ylittyessä voidaan olettaa, että tietokannan valmistajalle aiheutuu kielon soveltamiseen johtavaa vahinkoa, sijaitsee tällä tasolla.

65 — Tämä on sopusoinnussa myös sen kanssa, miten eräs WTO:n paneeli on tulkinnut TRIPS-sopimuksen 13 artiklaa (WT/DS160/R, 27.7.2000, 6.183).

66 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 181.

67 — Vrt. WT/DS160/R, 27.7.2000, 6.186.

152. Kuten useat osapuolet ovat tähdentäneet, kansallisen tuomioistuimen on edellä esiin tuotuja arviointiperusteita soveltaen arvioitava konkreettisia toimia ja vaikutuksia, joita toimilla on oikeudenkäynnin kohteena olevan tietokannan käyttöön.

c) Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu kohtuuttoman vahingon aiheuttamisen käsite

153. Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua kohtuuttoman vahingon aiheuttamisen käsitteen tulkinnan osalta on aluksi muistutettava, että jo tarkistettuna Bernin yleissopimuksen yhteydessä keskusteltiin siitä, onko tällainen epätasallinen oikeudellinen käsite ylipäänsä käyttökelpoinen. Kohtuuttoman vahingon aiheuttamisen käsitettä tulkittaessa on lisäksi erittäin tärkeää, että tuodaan esiin, miten se eroaa tavanomaisesta käytöstä.

154. Siltä osin kuin on kysymys suojan alasta riidanalaisessa säännöksessä asetetaan kohtuuttoman vahingon aiheuttamisesta muodostuvalle vaihtoehdolle vähemmän vaatimuksia kuin tavanomaisen käytön vaihtoehdolle, sillä ensin mainitussa tapauksessa suojataan ”laillisia etuja”. Suoja ei näin ollen koske vain oikeudellisia asemia vaan kattaa

myös edut, joilla tarkoitetaan ”laillisia” eli oikeutettuja etuja eikä pelkästään oikeudellisia etuja.

155. Tämän kompensoimiseksi 7 artiklan 5 kohdassa asetetaan tämän vaihtoehdon osalta tiukemmat edellytykset kiellettyjen toimien vaikutukselle. Kyseessä on oltava kohtuuton vahinko* eikä mikä tahansa vahinko. Kohtuuttomuutta koskevaa edellytystä ei saa kuitenkaan tulkita liian ankarasti. Muutoin yhteisön lainsäätäjä olisi edellyttänyt myös tässä yhteydessä, että valmistajalle aiheutuu vahinkoa tai jopa huomattavaa vahinkoa.

156. Muiden kieliversioiden kuin saksan valossa sitä on tulkittava siten, että toimien on vahingoitettava valmistajan etuja tietyssä määrin. Direktiivissä viitataan tässä yhteydessä — kuten muuallakin — valmistajalle aiheutuvaan vahinkoon. Pääasian oikeudenkäynti osoittaa selvästi, kuinka valmistajan oikeuksien suoja vaikuttaa muiden henkilöiden taloudellisiin etuihin. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että direktiivin 7 artiklan 5 kohtaa tulkittaessa voitaisiin antaa ratkaiseva merkitys niille vaikutuksille, joita sui generis -oikeudella on muiden henkilöiden etuihin, tai sellaiselle mahdolliselle ”vahingolle”, joka aiheutuu kyseiselle jäsenvaltiolle verotuloihin mahdollisesti kohdistuvien vaikutusten vuoksi. Direktiivillä on tarkoitus

* — Direktiivin saksankielisessä versiossa ei käytetä tässä kohdassa sanaa vahinko (Schaden) vaan sanaa haitta (Beeinträchtigung).

estää tietokantojen valmistajille aiheutuvat vahingot. Muista vaikutuksista poiketen tämä tavoite on myös ilmaistu direktiivissä nimenomaisesti.

159. Myös tässä yhteydessä on muistutettava, että on kansallisen tuomioistuimen tehtävä tutkia konkreettiset toimet ja ratkaista, onko niiden katsottava aiheuttavan kohtuutonta vahinkoa oikeudenkäynnin kohteena olevan tietokannan valmistajan laillisille eduille.

157. Valmistajan investoinnit ja niiden kuollettaminen muodostavat direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen etujen ydinosa. Tämän vuoksi tietokannan sisällön taloudellista arvoa on myös tässä yhteydessä pidettävä arvioinnin lähtökohtana. Tietokannan valmistajan tosiasiallisiin tai odotetuissa oleviin tuloihin kohdistuvilla vaikutuksilla on keskeinen asema arvioinnissa.⁶⁸

D Tietokannan sisällön muuttaminen ja suoja-aika (kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen toinen osa)

158. Suojan ulottuvuuden osalta lähtökohdana voidaan pitää tavanomaisen käytön vaihtoehtoa. Jos tätä vaihtoehtoa tulkitaan suppeasti siten, ettei se kata myös potentiaalisten markkinoiden — esimerkiksi tietokannan sisällön uudentyypin hyödyntämisen — suoja,⁶⁹ potentiaalisille markkinoille tunkeutuminen on kuitenkin luokiteltava vähintäänkin laillisten etujen vahingoittamiseksi. Yksittäisen tapauksen olosuhteista riippuu, onko tämä vahinko kohtuutonta. Sillä, onko kopioija tai uudelleenkäyttäjä tietokannan valmistajan kilpailija, ei kuitenkaan voi olla tältä osin ratkaisevaa merkitystä.

160. Nyt esillä olevassa asiassa on kysymys siitä, miten tietokantaa koskevaa oikeutta suojataan, kun tietokannan sisältöä muutetaan.

161. Direktiivin 10 artiklan 3 kohdan mukaan tietokannan muutosten perusteella voidaan — määrätyillä edellytyksillä — antaa oma suoja-aika. Jäljempänä tarkastellaan lähemmin erästä näistä edellytyksistä eli arviointiperustetta "tietokannan sisällön —

68 — Vrt. WT/DS160/R, 27.7.2000, 6.229.

69 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 182.

– olennais[et] muuto[kset]” ja siitä aiheutu-
via seurauksia. Ongelmakokonaisuutta on
nyt esillä olevassa asiassa tarkasteltava pitäen
silmällä direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa
tarkoitettua jatkuvaa ja järjestelmällistä
kopiointia tai uudelleenkäyttöä.

162. Tämä ennakkoratkaisukysymys koskee
keskeisesti pidennetyn suoja-ajan kohdetta.
Tässä yhteydessä on selvitettävä, johtavatko
olennaiset muutokset toisen tietokannan
syntyyn. Jos katsotaan, että vanhan, edelleen
olemassa olevan tietokannan oheen on muo-
dostunut uusi tietokanta, on ratkaisevan
tärkeää tietää, kumpaan tietokantaan kielle-
tyt toimet kohdistuvat.

163. Esiin tuodut eri väitteet huomioon
ottaen on tarkasteltava myös sitä, onko
direktiivin 10 artiklan 3 kohtaa tulkittava
sitä, että siinä säännellään vain suoja-aikaa
eikä suojan kohdetta.

164. Direktiivin 10 artiklan 3 kohdan sana-
muodosta, jonka mukaan olennaisen muu-
toksen perusteella voidaan tietyillä edellytyk-
sillä antaa ”tämän investoinnin tuloksena
olevalle tietokannalle — — oma-suoja-aika”,
voidaan päätellä yhteisön lainsäätäjän katso-

neen, että tällainen muutos johtaa erillisen
tietokannan syntymiseen. Muut kieliversiot
vahvistavat tämän käsityksen paikkansapitä-
vyyden.

165. Sitä vastoin ei ole mahdollista vedota
myös systemaattiseen tulkintaan. Se, että
10 artiklan otsikko on Suoja-aika, ei vielä
merkitse, että tämä artikla koskee vain aikaa
eikä samalla myös suojan kohdetta.

166. On vielä todettava, että yhteisön
WIPOssa edustama kantaa puoltaa sitä käsi-
tystä, että olennaiset muutokset johtavat
tietyillä edellytyksillä uuden tietokannan
muodostumiseen.⁷⁰

167. On ilmeistä, että 10 artiklan 3 kohdan
mukainen suoja-ajan uusi alkaminen voi
koskea vain määrättyä kohdetta. Tämän
säännöksen syntyhistoria osoittaa, että suojaa
on tarkoitus antaa uuden investoinnin tulok-
selle.⁷¹ Se, että suojan kohteeksi rajataan

70 — Standing Committee on Copyright and Related Rights
(19.5.1998), SCCR/1/INF/2.

71 — Edellä alaviitteessä 22 mainittu yhteinen kanta (EY)
No 20/95, 14 kohta.

tuloksena oleva uusi tietokanta, vastaa myös tavoitetta, johon uuden suoja-ajan säätämisellä on pyritty.⁷²

kohteena on näin ollen kulloinkin uusin versio eli koko tietokanta.⁷³

168. Tässä yhteydessä on muistutettava, että oikeudenkäynnin kohteena oleva tietokanta on niin sanottu dynaaminen tietokanta eli tietokanta, jota päivitetään jatkuvasti. Tältä osin on otettava huomioon, että 55. perustelukappaleen mukaan direktiivin 10 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuina muutoksina ei ole pidettävä vain poistoja ja lisäyksiä vaan myös tarkistuksia.

171. Tätä tulkintaa puoltaa myös direktiivin syntyhistoria. Alkuperäisen ehdotuksen 9 artiklassa⁷⁴ kylläkin säädettiin vielä tietokannan suoja-ajan pidentämisestä, mutta komissio on tätä ehdotusta koskeissa perusteluissaan viitannut nimenomaisesti tietokannan uuteen "laitokseen".⁷⁵ Muutetussa ehdotuksessa on vastaava selvennys nimenomaan jatkuvasti päivitettävien tietokantojen osalta.⁷⁶ Dynaamisille tietokannoille tyypillistä peräkkäisten pienten muutosten yhteisvaikutusta säänneltiin nimenomaisesti 12 artiklan 2 kohdan b alakohdassa olevassa legaalimääritelmässä.

169. Dynaamisille tietokannoille on tunnusomaista, että on aina olemassa vain yksi tietokanta eli se, joka on kulloinkin uusin. Aikaisemmat versiot "katoavat". On kuitenkin kysyttävä, mitä uusi suoja-aika koskee eli mikä on suojan — nimenomaan uusi — kohde.

172. Tältä kannalta katsottuna direktiivin 10 artiklan 3 kohdassa säädetään siten "juoksevasta" sui generis -oikeudesta.

170. Lähtökohtana on pidettävä muutoksille asetettua tavoitetta eli tietokannan päivittämistä. Tämä tarkoittaa, että uuden investoinnin kohteena on koko tietokanta. Suojan

73 — Chalton, S., "The Effect of the E.C. Database Directive on United Kingdom Copyright Law in Relation to Databases: A Comparison of Features", *E.I.P.R.*, 1997, s. 278 ja erityisesti s. 284; edellä alaviitteessä 40 mainittu Hornungin teos, s. 173 ja 174; edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 209; vrt. Beutler, S. "The Protection of multimedia products under international law", *Ufita*, 1997, s. 5 ja erityisesti s. 24; edellä alaviitteessä 30 mainittu Guglielmeltin artikkeli, s. 192 ja edellä alaviitteessä 19 mainittu Speyartin artikkeli, s. 171 ja erityisesti s. 173.

74 — KOM(92) 24 lopullinen.

75 — Ehdotuksen KOM(92) 24 perustelut, 9.2 kohta.

76 — KOM(93) 464 lopullinen.

72 — Ks. von Lewinski edellä alaviitteessä 18 mainitussa teoksessa, 10 artiklaa koskeva 5 kohta.

173. Lopuksi on todettava, että tässä dynaamisten tietokantojen osalta ehdotettava ratkaisu vastaa myös periaatetta, jonka mukaan suoja koskee aina vain tulosta eli uutta tietokantaa eikä enää vanhaa. Ainoa ero staattisiin tietokantoihin nähden on se, että silloin kun on kysymys dynaamisista tietokannoista, vanha tietokanta lakkaa olemasta, koska se muuttuu aina uudeksi tietokannaksi.

174. Sitä, että dynaamisten tietokantojen osalta uusi suoja-aika koskee koko tietokantaa eikä vain muutoksia sellaisinaan, voidaan lisäksi — riippumatta uuden investoinnin tavoitteesta ja kohteesta, joihin on viitattu edellä — perustella sillä, että ainoa käyttökelpoinen ratkaisu on, että tietokantaa sellaisenaan arvioidaan yhtenäisesti.

175. Myös investointien suojaamista ja kannustamista koskeva tavoite puoltaa yhtenäistä arviointia. Nämä tavoitteet voidaan dynaamisten tietokantojen osalta saavuttaa vain siten, että myös päivitykset kuuluvat suojan piiriin.⁷⁷ Muussa tapauksessa haitat-

taisiin dynaamisiin tietokantoihin tehtäviä investointeja.

176. On kansallisen tuomioistuimen tehtävä arvioida pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevaan tietokantaan tehtyjä konkreettisia muutoksia. Kansallisen tuomioistuimen on tässä arvioinnissa otettava huomioon, että myös epäolennaisia muutoksia on pidettävä olennaisina muutoksina, kun niillä on tietty yhteisvaikutus. Kuten direktiivin 54 perustelukappaleesta ilmenee, todistusvelvollisuus 10 artiklan 3 kohdan mukaisten edellytysten olemassaolosta on uuden tietokannan valmistajalla.

177. Kansallisen tuomioistuimen on myös arvioitava, mistä ajankohdasta lähtien olennaisuuden raja ylittyy. Tässä yhteydessä on tutkittava, onko uusi investointi olennainen. Olennaisuutta arvioitaessa on tukeuduttava direktiivin 7 artiklan mukaisiin vaatimuksiin. Huomioon on otettava myös investointeja koskevat vastaavat edellytykset. Näin on siitä riippumatta, että direktiivin 10 artiklan 3 kohdassa viitataan nimenomaisesti uuteen investointiin, kun taas 7 artikla koskee alkuperäisiä investointeja.⁷⁸

⁷⁷ — Edellä alaviitteessä 22 mainittu Grützacherin teos, s. 390 ja 391.

⁷⁸ — Tältä osin ks. yksityiskohtaisemmin edellä alaviitteessä 17 mainittu Leistnerin teos, s. 207 ja 208.

VII Ratkaisuehdotus

178. Ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

- 1) Tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11 päivänä maaliskuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY 1 artiklassa tarkoitettua tietokannan käsitettä on tulkittava siten, että se voi kattaa myös jalkapallo-otteluita koskevat ottelujärjestykset.

- 2) Direktiivin 7 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että myös tietokanta, joka sisältää jalkapallo-otteluita koskevia ottelujärjestyksiä, voi olla suojan kohteena, jos sen sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia. Tällaisen tietokannan valmistajalla on oikeus kieltää tietokannan koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

- 3) Direktiivin 7 artiklan 5 kohdassa kielletään tietokannan sisällön epäolennaisten osien jatkuva ja järjestelmällinen kopiointi tai uudelleenkäyttö, jotka voisivat johtaa tämän tietokannan tavanmukaisen käytön vastaisiin toimiin tai jotka voisivat aiheuttaa kohtuutonta vahinkoa tietokannan valmistajan laillisille eduille.

Direktiivin 7 artiklaa on yhdessä 10 artiklan 3 kohdan kanssa tulkittava siten, että kopiointi tai uudelleenkäyttö on kiellettyä myös sellaisen tietokannan osalta, jonka sisältöä on laadullisesti tai määrällisesti arvioituna muutettu olennaisesti ja joka siis on uuden, laadullisesti tai määrällisesti arvioituna olennaisen investoinnin tulos.